

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

**Η θέση της γυναίκας στον γερμανικό πολιτικό λόγο
από την Marie Juchacz έως το σήμερα.
Μετάφραση ομιλιών των Marie Juchacz και Rita Süßmuth.
Από τα Γερμανικά στα Ελληνικά και σχολιασμός.**

Πτυχιακή Εργασία
της
Σεβαστοπούλου Αρβανιτάκης
Παρασκευής
Ξ2017120

ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ:

**Γεώργιος Κεντρωτής, Α' Επιβλέπων
Σταυρούλα Παρασκευή Βράιλα, Β' Επιβλέπουσα**

Κέρκυρα,
Φεβρουάριος 2022

Η σελίδα είναι σκόπιμα κενή.

**Η θέση της γυναίκας στον γερμανικό πολιτικό λόγο από την Marie Juchacz
έως το σήμερα.**

**Μετάφραση ομιλιών των Marie Juchacz και Rita Süßmuth από τα
Γερμανικά στα Ελληνικά και σχολιασμός.**

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	5
1. Μετάφρασμα.....	6
2. Πρωτότυπο.....	18
3. Σχολιασμός.....	29
3.1 Εισαγωγή.....	29
3.2 Επικοινωνιακό πλαίσιο.....	30
3.3 Κειμενικός τύπος και λειτουργίες κειμένου.....	31
3.4 Σκοπός κειμένου- Πηγή κειμένου – Στόχος.....	32
3.5 Κατηγορίες Μεταφραστικών προβλημάτων.....	33
3.5.1 Πραγματολογικά μεταφραστικά προβλήματα.....	34
3.5.2 Πολιτισμικά μεταφραστικά προβλήματα.....	36
3.5.3 Γλωσσικά μεταφραστικά προβλήματα.....	37
3.5.4 Ιδιάζοντα μεταφραστικά προβλήματα.....	40
4. Επίλογος.....	42
Βιβλιογραφία.....	43

Πρόλογος

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε από την Παρασκευή Σεβαστοπούλου Αρβανιτάκη, προπτυχιακή φοιτήτρια του τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, το ακαδημαϊκό έτος 2021-2022. Μέλη της Επιτροπής Εποπτείας συνετέλεσαν ο Καθηγητής Γεώργιος Κεντρωτής ως πρώτος επιβλέπων και η ακαδημαϊκή υπότροφος Δρ. Σταυρούλα Παρασκευή Βράιλα ως δεύτερη επιβλέπουσα. Το περιεχόμενο της πτυχιακής εργασίας αποτελείται από τη μετάφραση και τον σχολιασμό των ομιλιών των Marie Juchacz και Rita Süßmuth σχετικά με την θέση της γυναίκας στον γερμανικό πολιτικό λόγο από τη πρώτη γυναίκα μέλος του Ράιχσταγκ που μίλησε στο Γερμανικό Κοινοβούλιο το 1919 Marie Juchacz και την επετειακή ομιλία των 100 χρόνων της Rita Süßmuth όπου έλαβε χώρα το 2019 και διαπραγματεύεται την τωρινή θέση της γυναίκας στην πολιτική και τι άλλαξε από το 1919 μέχρι σήμερα. Οι συγκεκριμένες ομιλίες επιλέχθηκαν συνδυαστικά καθώς η πρώτη ήταν η αρχή για την ισότητα μεταξύ γυναικών αντρών στη πολιτική αλλά επίσης και για την διεκδίκηση δικαιωμάτων των γυναικών που μέχρι τότε φαντάζαν ξένα. Η δεύτερη επιλέχθηκε με σκοπό να δούμε και να κατανοήσουμε τι έχει αλλάξει και αν έχει αλλάξει κάτι μέσα σε αυτά τα 100 χρόνια όσων αφορά τη θέση της γυναίκας γενικότερα αλλά και ειδικότερα στον τομέα της πολιτικής. Πρόκειται επίσης για καίριο θέμα αν αναλογιστούμε ότι εν έτη 2021-2022 συνεχίζουν να συμβαίνουν γύρω μας αποτρόπαια εγκλήματα κατά των γυναικών και με θύματα γυναίκες, αλλά και ότι η ισότητα μεταξύ ανδρών-γυναικών δεν είναι δεδομένη αλλά θα λέγαμε μάλιστα πως είναι πολλές φορές και ζητούμενη. Ακολουθεί αρχικά η παράθεση του μεταφράσματος, έπεται εν συνεχεία το πρωτότυπο κείμενο, καθώς και ο σχολιασμός.

1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑ

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ MARIE JUCHACZ

Η Μαρίε Γιούχατς (Marie Juchacz) ¹ήταν Γερμανίδα κοινωνική μεταρρυθμίστρια. Εντάχθηκε στο Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα (SPD²) το 1908, περίπου δέκα χρόνια πριν οι γυναίκες αποκτήσουν το δικαίωμα ψήφου, και ακολούθησε μια καριέρα που περιλάμβανε και την πολιτική. Το 1913 διορίστηκε σε έμμισθη θέση από το κόμμα ως γραμματέας των γυναικών στην Κολωνία. Λίγο αργότερα, το 1919 έγινε η πρώτη γυναίκα μέλος του Ράιχσταγκ³ που μίλησε στο Γερμανικό Κοινοβούλιο.

Απόσπασμα από την πρώτη ομιλία γυναίκας βουλευτή στην Εθνοσυνέλευση στις 19 Φεβρουαρίου 1919, Μαρίε Γιούχατς (SPD)

"Κυρίες και κύριοι!

(Ζητωκραυγές)

Για πρώτη φορά στη Γερμανία, οι γυναίκες έχουν τη δυνατότητα να μιλήσουν στον λαό ως ελεύθερα και ισότιμα μέλη του Κοινοβουλίου και θα ήθελα να δηλώσω σε αυτό το σημείο, εντελώς αντικειμενικά, ότι η επανάσταση ήταν αυτή που συνέβαλε στο να ξεπεραστούν οι παλιές προκαταλήψεις και στη Γερμανία.

(Πολύ σωστά! από τους Σοσιαλδημοκράτες)

Οι γυναίκες σήμερα διαθέτουν το δικαίωμα τους να θεωρούνται πολίτες του κράτους. Σύμφωνα με την κοσμοθεωρία τους, μια σοσιαλιστική κυβέρνηση που είχε εντολή από τον λαό δεν μπόρεσε και δεν της επιτράπηκε να ενεργήσει διαφορετικά από τον τρόπο με τον οποίο ενήργησε. Έκανε ό, τι έπρεπε να κάνει, όταν αναγνώρισε τις γυναίκες ως ίσους πολίτες κατά τη σύσταση αυτής της Συνέλευσης. Θα ήθελα να δηλώσω εδώ, και πιστεύω

¹ Η Μαρίε Γιούχατς (Marie Juchacz) ήταν Γερμανίδα πολιτικός μέλος του κόμματος SPD, ήταν η πρώτη γυναίκα που μίλησε στο Γερμανικό Κοινοβούλιο.

² Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD) είναι το Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα της Γερμανίας. Ιδρύθηκε το 1863. Η πολιτική του θέση είναι η κεντροαριστερά.

³ Το Ράιχσταγκ είναι το κτήριο που στεγάζει το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο στο Βερολίνο.

ότι εκφράζω τη σύμφωνη γνώμη πολλών, ότι εμείς οι Γερμανίδες δεν οφείλουμε σ' αυτή την κυβέρνηση τις ευχαριστίες μας με την κοινή έννοια του όρου. Αυτό που έκανε αυτή η κυβέρνηση ήταν το αυτονόητο, έδωσε στις γυναίκες αυτό που τους είχε στερηθεί άδικα μέχρι τότε. Αν η κυβέρνηση ήθελε να προετοιμάσει ένα δημοκρατικό σύνταγμα, τότε αυτή η προετοιμασία έπρεπε να συμπεριλαμβάνει όλον το λαό· το σύνολο δηλαδή του λαού στην εκπροσώπησή της. Οι άνδρες που έδωσαν στις γυναίκες του γερμανικού πληθυσμού το δικαίωμα της εκπροσώπησής τους, το οποίο μέχρι σήμερα είχαν στερηθεί αδικώς, εκπλήρωσαν ένα καθήκον που είναι αυτονόητο για κάθε λογικά σκεπτόμενο άτομο και για κάθε δημοκράτη. Καθήκον μας είναι όμως να πούμε εδώ, αυτό που θα γραφτεί για πάντα στα χρονικά της ιστορίας, ότι η πρώτη σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση ήταν που έβαλε τέλος στην πολιτική απειρία των Γερμανίδων.

(Μπράβο! από τους Σοσιαλδημοκράτες)

Μόνο τώρα μπορούμε να μιλάμε για μια νέα Γερμανία και για κυριαρχία ολόκληρου του λαού. Η πολιτική ισότητα έδωσε στο φύλο μου την ευκαιρία να αναπτύξει πλήρως τις δυνατότητές του. Αυτή η πλήρης δημοκρατία όμως, εξέφρασε επίσης το γεγονός ότι η πολιτική δεν θα πρέπει να είναι τέχνη στο μέλλον. Η αιχμηρή, ευφυής σκέψη, η ήρεμη διαβούλευση και το ανθρώπινο συναίσθημα ανήκουν μαζί σε ένα Σώμα που εκλέγεται από το σύνολο του λαού και στο οποίο πρόκειται να αποφασιστεί το μελλοντικό καλό και κακό ολόκληρου του έθνους. Θα ήθελα να πω εδώ ότι πλέον το γυναικείο ζήτημα, όπως είναι τώρα στη Γερμανία, δεν υφίσταται με την παλιά του έννοια, (πολύ σωστά! Από τους Σοσιαλδημοκράτες) έχει λυθεί. Αυτό όμως, δεν σημαίνει ότι παραιτούμαστε από το δικαίωμά μας να είμαστε διαφορετικοί άνθρωποι, να είμαστε γυναίκες. Δεν πρέπει να μας περάσει από το μυαλό να αρνηθούμε τη γυναικεία μας υπόσταση, επειδή μπήκαμε στην πολιτική αρένα και αγωνιζόμαστε για τα δικαιώματα όλου του λαού. (Μπράβο! από τους Σοσιαλδημοκράτες) Εμείς οι γυναίκες γνωρίζουμε πολύ καλά ότι τόσο στο Αστικό Δίκαιο όσο και στα οικονομικά ζητήματα οι γυναίκες απέχουν πολύ από το να είναι ίσες με τους άντρες. Απαιτείται πιο επίμονη και στοχευμένη εργασία για να κατακτήσουν οι γυναίκες τη θέση που τους αξίζει στην πολιτική και οικονομική ζωή".

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ RITA SÜSSMUTH

Η Ρίτα Σούσμουθ (Rita Süßmuth) ⁴είναι Γερμανίδα πολιτικός της Χριστιανοδημοκρατικής ένωσης της Γερμανίας CDU⁵. Διετέλεσε 10η πρόεδρος του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Κοινοβουλίου . Από το 1985 έως το 1988 διετέλεσε ομοσπονδιακή Υπουργός Νεολαίας, Οικογένειας και Υγείας από το 1986 νεολαίας, οικογένειας, γυναικών και υγείας και από το 1988 έως το 1998 πρόεδρος του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Κοινοβουλίου.

Πρώην Πρόεδρος του Γερμανικού Κοινοβουλίου Prof. Dr. Rita Süßmuth:

Χαίρομαι που είστε όλοι εδώ, άντρες και γυναίκες.

(Ζητωκραυγές)

Για φανταστείτε, να υπήρχε ακόμη το Ράιχσταγκ όπως αυτό ήταν πριν το 1919. Εκεί δεν υπήρχαν γυναίκες. Αν ο χαιρετισμός μου είναι πιο σύντομος από ότι του Προέδρου του Γερμανικού Κοινοβουλίου, δεν είναι από έλλειψη σεβασμού, αλλά επειδή θα ήθελα να κερδίσω λίγο χρόνο.

(Ζητωκραυγές)

Θα μιλήσω ευθέως, θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι ο Ομοσπονδιακός Πρόεδρος - με τη σύζυγό του -, η Ομοσπονδιακή Καγκελάρια⁶, και σύσσωμη η δικαιοσύνη είναι παρόντες και ότι κατέστη δυνατό να διοργανωθεί μια τέτοια εκδήλωση⁷ εδώ. Αυτό δεν είναι καθόλου αυτονόητο, θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς. Πάντα όμως πρέπει να γνωρίζουμε τι λέγεται στα παρασκήνια.

(Χειροκροτήματα)

Όταν ήρθα σήμερα το πρωί και είδα ότι ο Πρόεδρος του Γερμανικού Κοινοβουλίου⁸, καθώς και το Προεδρείο, ήταν ήδη εδώ, σκέφτηκα: Είναι ωραίο που μας προσκάλεσαν. –

⁴ Η Ρίτα Σούσμουθ (Rita Süßmuth) είναι Γερμανίδα πολιτικός μέλος του CDU και πρώην πρόεδρος του Γερμανικού Κοινοβουλίου.

⁵ Christlich Demokratische Union Deutschlands (CDU) είναι η Χριστιανοδημοκρατική ένωση της Γερμανίας. Ιδρύθηκε το 1945. Πολιτική του θέση είναι η κεντροδεξιά.

⁶ Καγκελάριας της Γερμανίας είναι ο αρχηγός της κυβέρνησης της Γερμανίας. Θεωρείται αξίωμα ισοδύναμο με του Πρωθυπουργού. Τωρινός καγκελάριας είναι ο Όλαφ Σόλτς (8 Δεκεμβρίου 2021).

⁷ Εκδήλωση για τα 100 χρόνια από την καθιέρωση δικαιώματος ψήφου των γυναικών.

⁸ Το 2019 πρόεδρος του Ομοσπονδιακού Κοινοβουλίου ήταν ο Βόλφγκανγκ Σόιμπλε (2017-2021). Τωρινή πρόεδρος είναι η Μπέρμπελ Μπας (26 Οκτωβρίου 2021).

Γιατί όμως αυτό δεν είναι απλώς ωραίο, αλλά και σημαντικό; Διότι αυτά που μόλις ακούσαμε από μια γυναίκα που είχε τα πάντα εκτός από ευκαιρίες για να γίνει βουλευτής, μας κάνουν σαφές ότι η ομιλία αυτή θα μπορούσε να ανήκει στο σήμερα.

(Χειροκροτήματα)

Νομίζω ότι είναι σημαντικό να έχουμε επίγνωση του τι έχει επιτευχθεί από τότε. Προσωπικά, χαίρομαι που είναι δυνατόν να ξαναμιλήσω στο Γερμανικό Κοινοβούλιο σε προχωρημένη ηλικία.

(Ζητωκραυγές)

Εύλογα όμως θα αναρωτιέται κανείς αν όλες οι χρονικές συγκυρίες είναι οι κατάλληλες. Θα έβαζα ένα ερωτηματικό σε αυτό. (Γέλια και χειροκροτήματα) Δεν θέλω να περιμένουμε να περάσουν ακόμη 50 χρόνια μέχρι να κάνουμε το επόμενο βήμα.

(Χειροκροτήματα)

Η 19η Φεβρουαρίου του 1919⁹ ήταν η πρώτη μεγάλη επιτυχία -το τονίζω αυτό τώρα, δεν ξεκινάω με τις γυναίκες, αλλά σε αυτές αναφέρομαι, για τη Δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Είναι διαφορετικό να πούμε "Ίσως είναι καλύτερα να αφήσουμε μια ομάδα γυναικών να μπουν τελικά- τότε θα έχουμε και πάλι λίγη ηρεμία", από το να πούμε "Αυτό είναι ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα". - Πρόκειται για μια εντελώς διαφορετική προσέγγιση.

(Χειροκροτήματα)

Φυσικά, όλοι γνωρίζουμε τις προκαταλήψεις για τις οποίες οι γυναίκες δεν μπορούν να το κάνουν αυτό. Γνωρίζουμε, όμως, επίσης ότι το έχουν ξεπεράσει αυτό με μαεστρία και το έχουν επιδείξει με περίσσια αυτοκυριαρχία. Θα το καταφέρουμε. Αν θέλατε να κάνετε το ίδιο, θα μπορούσαμε να κάνουμε πολύ περισσότερα.

(Γέλια και χειροκροτήματα)

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους εμπνευστές της σημερινής εκδήλωσης για το επόμενο βήμα -το οποίο σίγουρα θα έρθει σύντομα και όχι σε 50 χρόνια- όπου θα υπάρχουν ακόμη

⁹ Καθιέρωση δικαιώματος ψήφου των γυναικών στη Γερμανία (19.02.1919)

περισσότερες γυναίκες. Θα ήθελα να πω εκ των προτέρων, ότι κυρίως σε τοπικό, αλλά και περιφερειακό επίπεδο έχουμε χάσει τα περισσότερα. Αυτό που μπορούμε να προσφέρουμε σήμερα, από τη μία πλευρά είναι ένα μεγάλο επίτευγμα, ωστόσο, από την άλλη η σημαντική μείωση των γυναικών στον πολιτικό χώρο από το 1998 και μετά, δεν μπορεί να μας αφήσει σε ησυχία.

(Χειροκροτήματα)

Θα ήταν ωραίο αν μπορούσαμε να το κάνουμε πάντα υπό τη συνοδεία μουσικής, όπως αυτής που ακούσαμε σήμερα. Συνήθιζα να σκέφτομαι ότι αν το κάναμε όπως το έκαναν οι Γάλλοι -χορεύοντας, τραγουδώντας, παρελαύνοντας στους δρόμους με όλες τις γυναίκες- όπως το έκαναν τον 19ο αιώνα, τότε θα ήταν κάπως πιο βατό, πιο εύκολο.

(Γέλια και χειροκροτήματα)

Αλλά μας αρέσει η σοβαρότητα, διαφορετικά θα φανεί δημόσια ότι δεν πρόκειται για ένα σοβαρό ζήτημα. Πιστέψτε με, όμως, χωρίς μουσική, χωρίς τις μούσες, δεν λειτουργεί. Χαίρομαι ιδιαίτερα για ένα πράγμα, απόψε καταφέρατε να εγκαινιάσετε μια έκθεση. Πολλοί στην εποχή μας ενδιαφέρθηκαν για το τι κάνει η Τέχνη. Διαφωνήσαμε πολύ για την κάλυψη του Ράιχσταγκ. Αυτό είναι τώρα μια παράβαση ή μια εξέγερση; Το μόνο που μπορώ να σας πω είναι ότι το Συμβούλιο Τέχνης της Γερμανικής Βουλής έδειξε τι πραγματικά υπάρχει σε αυτό το Κοινοβούλιο.

(Χειροκρότημα)

Επειδή η Τέχνη είναι το σήμα για την υπέρβαση των ορίων. Το κάναμε αυτό με αντιστάσεις και χωρίς, αλλά τα καταφέραμε. Είμαι περήφανη γι' αυτό. Αυτός είναι ο λόγος, όποιος μπορεί να έρθει απόψε, πρέπει να έρθει, γιατί πρόκειται και πάλι για καλλιτέχνιδες τις οποίες υποτιμήσαμε για πολύ καιρό, αλλά παρόλα αυτά επικράτησαν.

(Χειροκροτήματα)

Δεν θέλω να επαναλάβω αυτό που μόλις ακούσαμε από την ηθοποιό, αν και κάποιος τείνει να το κάνει όταν το έχει ακούσει. Θα ήθελα όμως να επισημάνω ένα πράγμα, ποια ήταν αυτή η γυναίκα; Αυτό είναι σημαντικό για μένα σήμερα. Ναι -έχει ήδη ειπωθεί- αγωνίστηκε γι' αυτό. Τίποτα δεν μας χαρίζεται και δεν είμαστε μόνο εμείς οι βουλευτές

που μπορούμε να αγωνιστούμε γι' αυτό. Ο όρος "όλος ο λαός", παρά την όποια κατάχρηση του, έχει ένα βαθύ νόημα: να συμμετέχουν όλοι. Όχι από πάνω προς τα κάτω, αλλά από κάτω προς τα πάνω. Η κυρία Γιούχατς ήταν κάθε άλλο παρά εύπορη γυναίκα. Δεν ανήκε στο επιχειρηματικό κράτος ή απλώς στη κατώτερη βαθμίδα. Με τα σημερινά δεδομένα, θα λέγαμε ότι ήταν μια ανειδίκευτη, ημειδικευμένη εργάτρια εργοστασίου που αγωνιζόταν για την επιβίωση της οικογένειάς της. Η μητέρα της δούλευε μαζί με τον πατέρα της, ώστε να δώσουν τη δυνατότητα στα παιδιά τους να μορφωθούν. Ήταν μία από τις πρώτες γυναίκες βουλευτές. Αν θυμάστε την ομιλία – διαβάστε την άλλη μια φορά- τότε θα δείτε ότι ήταν μια εξαιρετική ομιλία. Μπορούμε να αναρωτηθούμε ξανά και ξανά, όσον αφορά τα πρότυπα και το επίπεδο: Έχουμε το ίδιο επίπεδο;

(Χειροκροτήματα)

Θα το πω άλλη μια φορά, σας παρακαλώ, ας μην υποτιμούμε τους ανθρώπους. Υπάρχουν τόσα πολλά, τόσα πολλά που δεν έχουν αντιμετωπιστεί, που δεν έχουν εξελιχθεί. Αυτό είναι το καθήκον μας εδώ στο Κοινοβούλιο. Από αυτή την άποψη, σας παρακαλώ να με συγχωρήσετε αν πω, ναι, είναι η μέρα της γυναίκας, αλλά για μένα είναι η μέρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στην εξέλιξη.

(Χειροκροτήματα)

Επομένως, επαναλαμβάνω για άλλη μια φορά αυτό που μόλις είπε ο Πρόεδρος του Γερμανικού Κοινοβουλίου, ναι, προερχόμαστε από διαφορετικές περιοχές του κόσμου. Όσον αφορά το πρώτο γυναικείο κίνημα του 19ου αιώνα, θα λέγατε, πως το "γερμανικό" εμφανίζεται αρκετά συχνά. Ναι, ήταν ένα γερμανικό γυναικείο κίνημα και ταυτόχρονα ένα διεθνές κίνημα. Συνδέστε αυτά τα δύο πράγματα και μην απαρνείστε όλα τα δυνατά σημεία μας που ενυπάρχουν στις αδυναμίες μας και τα οποία πρέπει να υπερασπιστούμε. Δεν θα πρέπει να αφήσουμε απλά να ισχύει η φράση "Είμαστε όλοι διαφορετικοί, ο καθένας κάνει ό,τι θέλει και ό,τι μπορεί να κάνει". Έχουμε μια κοινή ανησυχία, και αυτό έγινε σαφές στην ομιλία της Γιούχατς.

(Χειροκροτήματα)

Αυτό που ήταν εφικτό τον 19ο αιώνα, ακόμη και με υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής των γυναικών για εκείνη την εποχή, πρέπει σίγουρα να είναι εφικτό τον 21ο αιώνα.

(Χειροκροτήματα)

Είναι σημαντικό για μένα να επισημάνω και πάλι τα τέσσερα βήματα που μόλις αναφέρθηκαν. Ποια ήταν τα σημαντικότερα στάδια; Ένα πολύ σημαντικό ήταν το 1919. Αυτό είναι αλήθεια. Δεν πρόκειται να κάνω διαγωνισμό σήμερα: "Ποια από εμάς ήταν η καλύτερη; Υπήρχε αυτό μεταξύ των γυναικών. Υπήρχε επίσης η διαμάχη, το επιχείρημα για το τι είναι πιο σημαντικό - η εκπαίδευση ή το δικαίωμα ψήφου; Για ένα διάστημα, η εκπαίδευση ήταν πιο σημαντική από το δικαίωμα ψήφου. Τότε οι ακτιβίστριες ήρθαν ξανά και είπαν: Ναι, αλλά χωρίς το δικαίωμα ψήφου δεν θα πάμε μακριά. -Βρίσκω, λοιπόν, πάντα, καλή τη δυναμικότητα, την αντιπαράθεση, αν διεξάγεται με σεβασμό προς τον άλλον και με αξιοπρέπεια και διατηρώντας την αρχή, πως ναι και ο άλλος μπορεί να έχει δίκιο.- Αυτό είναι μερικές φορές δύσκολο για εμάς. Παρόλα αυτά, αυτή η αρχή, "Ο άλλος μπορεί επίσης να έχει δίκιο", μας πάει πιο πέρα, επειδή μπορούμε να μάθουμε και εμείς οι ίδιοι από τους πιο σκληρούς επικριτές μας και από εκείνους που επικρίνουμε σκληρά. Και αυτό δείχνει βελτίωση στην κατάστασή μας.

(Χειροκροτήματα)

Επιτρέψτε μου να σας θυμίσω για άλλη μια φορά -η κυρία Μπέργκμαν¹⁰ θα το εξηγήσει αυτό με συγκεκριμένες περιπτώσεις σε λίγο-: Ήταν ένα κίνημα γυναικών που όλες προέχονταν από διαφορετικές θέσεις. Βέβαια, οι τότε κυβερνώντες φρόντισαν να μην μπουκνουν οι πιο σκληρές, αλλά μόνο οι πιο μαλθακές. Ήμασταν πάντα ταξινομημένες ως απλές γυναίκες. Οι απλοί πολίτες όμως δεν έχουν καθόλου ανθρώπινα δικαιώματα; Ίσως είμαστε συχνά πιο αργές, αλλά και πιο απαιτητικές. Νομίζω ότι είναι σημαντικό οι δημοκράτες να μάθουν ότι είμαστε μαζί και ότι δεν αφήνουμε τους εαυτούς μας να διχαστούν, (χειροκροτήματα) ότι εργαζόμαστε για κοινούς στόχους με διαφορετικές θέσεις. Αν πω: "Αποτυγχάνω συχνά, η αποτυχία είναι πολύ σημαντική εμπειρία", θα μου πείτε: "Μην το λες αυτό!" Αλλά τα περισσότερα μαθήματα τα έχω πάρει μέσα από την αποτυχία. Και ξεκινάω πάλι από την αρχή, ίσως μετά από μια μόνο νύχτα- κάποιες φορές βέβαια χρειάζονται μερικές μέρες παραπάνω, να μην το βάζω κάτω, να μη τα παρατάω- πρόκειται για μία σημαντική κατευθυντήρια γραμμή που μας δίνουν οι σημερινές

¹⁰ Η Κριστίνε Μπέργκμαν (Christine Bergmann) είναι Γερμανίδα πολιτικός του κόμματος των Σοσιαλδημοκρατών (SPD).

δυνατότητες. Για αυτό, θα ήθελα να σας υπενθυμίσω: Ναι, τα βήματα ήταν δύσκολα. Μόλις ακούσαμε τι συνέβη το 1919- υπήρχαν μεγάλα εμπόδια. Είναι αλήθεια, ότι καθοριστικό ρόλο έπαιξε το γεγονός, ότι στο τέλος επιτεύχθηκε συμφωνία, καταφέραμε να το κάνουμε μαζί, έστω και την τελευταία στιγμή. Και τέτοιες στιγμές δε θα τις περιμέναμε, τόσο λίγο καιρό μετά τον τραγικό πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, έχοντας ως στόχο να μην υπάρξει δεύτερος. Αλλά αυτό επιτεύχθη το 1919, πιθανώς λόγω των εμπειριών που είχαν προηγηθεί. Σήμερα, εμείς λέμε πως "Δεν χρειαζόμαστε μια Ευρώπη". η άποψη μου σε αυτό είναι εντελώς διαφορετική. Είναι ζωτικής σημασίας να ενωθούμε, όχι μόνο ως γυναίκες και άνδρες, αλλά πέρα από τα τοπικά μας σύνορα σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

(Χειροκροτήματα)

Αυτό που έχουμε εμείς, πολλοί δεν το έχουν ακόμα. Τα βάσανα των προσφύγων: μην μιλάτε μόνο για εκείνους που τον καταχρώνται. Αυτοί αποτελούν το μικρότερο ποσοστό. Το μεγαλύτερο ποσοστό αφορά εκείνους που είτε πρέπει να τραπούν σε φυγή είτε να πεθάνουν, που έχουν γίνει απάτριδες. Μιλάμε, σήμερα, όχι μόνο για πολλές πολίτες, αλλά για εκείνους που θέλουν να γίνουν πολίτες. Διότι το ανήκειν έχει πολλές προσεγγίσεις, όχι μόνο το δικαίωμα, αλλά και την πραγματική εμπειρία του ανήκειν.

(Χειροκροτήματα)

Εν ολίγοις, αυτό που συνέβη το 1919 εξακολουθεί να μου φαίνεται σαν ένα μικρό θαύμα. Βέβαια, επαναλήφθηκε και μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν η Ευρωπαϊκή Ιδέα¹¹ επανήλθε, παρόλο που μέχρι τότε ήμασταν εχθροί. Απίστευτο! Και οι άνθρωποι ακολούθησαν. Και τώρα ακούμε πως δεν τη χρειαζόμαστε αυτή πια. - Τη χρειαζόμαστε επειγόντως. Η Γερμανία δεν πρέπει να είναι μια όαση, είμαστε ικανοί να δράσουμε μόνο σε μια μεγάλη κοινότητα και με τις ίδιες βάσεις και στόχους. Εμείς, γυναίκες και άντρες, πρέπει να το κάνουμε και να μην επαναπαυόμαστε σε αυτά που βιώνουμε και θεωρούμε δεδομένα.

(Διάσπαρτα χειροκροτήματα)

¹¹ Ευρωπαϊκή Ιδέα: είναι η ιδέα μιας κοινής ανθρωπιστικής Ευρώπης. Αποτέλεσε όραμα πολλών φιλοσόφων.

Η Γερμανία, επίσης, είναι εξαιρετικά ευάλωτη από μόνη της. Χρειαζόμαστε συμμάχους, όπως τους χρειαζόμαστε και όλοι μας στη ζωή μας. Μην αφήσετε κανέναν να σας μεταπείσει, ούτε καν στις πιο μαχητικές επιθέσεις. Θα ήθελα να προσθέσω επίσης πως στη διαμάχη στο Γερμανικό Κοινοβούλιο, συμφωνήσατε στο τι είναι απαραίτητο, τι δεν μπορεί να χαθεί. Και αυτό είναι που διατύπωσε η κυρία Γιούχατς στη φράση "Δημοκρατία και ανθρώπινα δικαιώματα". Αυτές οι σύντομες προτάσεις είναι που κυριαρχούσαν ακόμη και τον 19ο αιώνα, ακόμη και στον βασικό μας νόμο. Τώρα χρειαζόμαστε πάντα μεγάλες προτάσεις. Ας φτιάξουμε πάλι πιο σύντομες προτάσεις όταν πρόκειται για το θέμα που μας απασχολεί.

(Χειροκροτήματα)

Επίσης οι γυναίκες τότε έπρεπε να μάθουν ξανά πως αυτό που δημιουργείται μια φορά δεν είναι αυτό *eo ipso*, δεν είναι δηλαδή από μόνο του ήδη κάτι μόνιμο. Η δημοκρατία είναι η απόφαση της κάθε ημέρας, όπως είπε ο Ερνέστ Ρενάν: ¹²Η δημοκρατία είναι η ψήφος της κάθε ημέρας (*La démocratie c est le vote de chaque jour*¹³). - Τι βίωναν οι γυναίκες τότε; Ήδη από το 1933 όλα είχαν τελειώσει και πάλι. Πρώτο βήμα ήταν η κατάργηση του παθητικού δικαιώματος ψήφου και αυτό ανήκει μαζί με το ενεργητικό και το παθητικό δικαίωμα ψήφου. Συνεχίζω λέγοντας τι συνέβη το 1949 με τις τέσσερις μητέρες του βασικού νόμου; Έπρεπε να παλέψουμε γι' αυτές εκ νέου. Δεν μπορείτε καν να το φανταστείτε αυτό. Νόμιζα ότι θεωρούταν κάτι το αυτονόητο. Σε αυτό το σημείο, θέλω να πω πως οι κύριοι διεκδικητές τότε στο κοινοβουλευτικό σώμα - μεταξύ των οποίων ήταν αυτές οι τέσσερις μητέρες - έπρεπε να ζήσουν την εμπειρία πως χρειαζόμαστε το ευρύ κοινό. Ο τότε ομοσπονδιακός πρόεδρος Τέοντορ Χόις ¹⁴ενοχλήθηκε που η Ελίζαμπεθ Ζέλμπερτ ¹⁵βγήκε στη δημοσιότητα. Θα το είχαμε κάνει ούτως ή άλλως. Αυτός είναι καλός ισχυρισμός. Αλλά αν κάποιος δεν θέλει να το κάνει, τότε χρειάζεται υποστήριξη από έξω,

¹² Ο Ζοζέφ Ερνέστ Ρενάν (Joseph Ernest Renan) ήταν Γάλλος συγγραφέας, φιλόσοφος και ιστορικός των θρησκειών.

¹³ Φράση του Γάλλου συγγραφέα Ερνέστ Ρενάν η οποία μεταφράζεται στα ελληνικά ως «Η δημοκρατία είναι η ψήφος της κάθε ημέρας».

¹⁴ Ο Theodor Heuss (Τέοντορ Χόις) διετέλεσε πρόεδρος της Γερμανίας από το 1949 έως το 1959 και ανήκε στο Ελεύθερο Δημοκρατικό κόμμα (FDP).

¹⁵ Η Ελίζαμπεθ Ζέλμπερτ (Elisabeth Selbert) ήταν Γερμανίδα πολιτικός του κόμματος των Σοσιαλδημοκρατών (SPD). Επίσης ήταν μια από τις τέσσερις μητέρες του Βασικού Νόμου. Έπαιξε πολύ μεγάλο ρόλο στην θεμελίωση της ισότητας των δικαιωμάτων μεταξύ αντρών και γυναικών.

και αυτό συνέβη σε μεγάλο βαθμό τότε, ιδίως μεταξύ των γυναικών μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αυτά τα μικρά θαύματα συνέβησαν, αλλά με επίγνωση, με την πεποίθηση: μπορούμε να το κάνουμε, θέλουμε να το κάνουμε. Αυτό είναι τόσο καθοριστικό για τη δημιουργία πλειοψηφιών. Είναι ο λόγος, για τον οποίο λέω σήμερα, ότι το επόμενο βήμα ήταν και πάλι μια ομάδα γυναικών του CDU που πήγε στο γραφείο του καγκελάριου. Το τελευταίο βήμα ήταν το 1949¹⁶, ενώ πιο πρόσφατα ήταν το 1961¹⁷. Τους έλεγαν συνέχεια ότι ο καγκελάριος Κόνραντ Αντενάουερ¹⁸ είχε τόσα πολλά να κάνει, έπρεπε να καταλάβουν ότι ήταν πλέον εξαντλημένος. Εκείνη την ημέρα, όμως, δεν υπήρχαν εξαντλημένες γυναίκες.

(Γέλια)

Είπαν: ‘Θα μείνουμε. Δεν είμαστε τόσο κουρασμένες. Καταλαβαίνουμε, ωστόσο ότι είναι κουρασμένος, αλλά θα είμαστε πολύ συνοπτικές και σύντομες. Έχουμε ένα αίτημα. Η υπομονή μας έχει τελειώσει.’ - Και το έκαναν μέσα σε ένα βράδυ. Ήταν οκτώ ή εννέα γυναίκες, βγήκαν και είχαν τη δέσμευση πως θα έρθει η πρώτη γυναίκα ομοσπονδιακή υπουργός. Ήταν μια γυναίκα της ιατρικής, η Ελίζαμπεθ Ζβαρτσχάουπτ¹⁹. Βλέπετε πόσο αργά αλέθονται οι μύλοι όταν δεν υπάρχει πίεση από πίσω τους. - Αυτό έγινε το 1961²⁰. Εν συνεχεία ήρθε το πιο σημαντικό γεγονός για μένα το 1989. Αν και τότε μου είχε δοθεί η μεγάλη ευκαιρία να γίνω πρόεδρος του Γερμανικού κοινοβουλίου λίγο νωρίτερα, δεν το περίμενα. Κάποια στιγμή θα ερχόταν. Η αυγή μιας κοινής Δημοκρατίας, η επανένωση των διαιρεμένων. Θα ήθελα να σας πω ότι σήμερα είναι για μένα η στιγμή να ευχαριστήσω για άλλη μια φορά. Προχωρήσαμε με κάποια αλαζονεία. Θέλαμε να γίνει γρήγορα – ασπαστήκαμε το "γρήγορα" - γιατί δεν ξέραμε πόσο καιρό θα ήταν ανοιχτή η πόρτα. Αλλά υποτιμήσαμε κατά πολύ τα επιτεύγματα αυτών των ανθρώπων, ιδίως των γυναικών. Το τι είναι μια συστημική ζωή, το γνωρίζουν όλοι όσοι την έχουν βιώσει κάποτε.

¹⁶Σύνταξη και ψήφιση και του Γερμανικού Συντάγματος (Θεμελιώδης Νόμος) στις 23 Μαΐου 1949.

¹⁷ Κατασκευή του τοίχους του Βερολίνου.

¹⁸ Ο Κόνραντ Αντενάουερ (Konrad Adenauer) ήταν Γερμανός πολιτικός που διετέλεσε ως ο πρώτος μεταπολεμικός καγκελάριος της Γερμανίας (1949-1963).

¹⁹ Η Ελίζαμπεθ Ζβάρτσχάουπτ (Elisabeth Schwarzhaupt) ήταν Γερμανίδα πολιτικός μέλος του Χριστιανοδημοκρατικού κόμματος (CDU). Διετέλεσε ομοσπονδιακή υπουργός Υγείας της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (1961- 1966), γεγονός που την καθιστά την πρώτη γυναίκα Ομοσπονδιακή υπουργό της Γερμανίας.

²⁰ Γερμανική Επανένωση/ Πτώση του τοίχους του Βερολίνου.

(Χειροκροτήματα)

Θα ήθελα να πω κάτι γι' αυτό εδώ. Παρά τα όσα δεν έχουν ακόμη επιτευχθεί, θα ήθελα να δηλώσω με έμφαση πως δεν ξέρετε πόσο καινοτόμα, εφευρετικά, μαεστρικά για τη ζωή - τώρα αναφέρω τις γυναίκες ειδικότερα - διαμόρφωσαν τη ζωή τους με τους συζύγους τους. Είχαν περιορισμούς, αλλά οι άνδρες είναι καλοί στο να ανακαλύπτουν θέσεις. Το ένα ήταν ο πολιτισμός, η μουσική, η τέχνη, το διάβασμα. Το άλλο ήταν η αντιμετώπιση της καθημερινής ζωής. Δε θα ήταν τόσο δυνατοί σήμερα, αν δεν είχαν αναπτύξει αυτές τις δυνάμεις στην αντίσταση, ενεργητική, παθητική. Σας ευχαριστούμε για όσα πραγματοποιήθηκαν. Έχουν αναπτυχθεί πολύ περισσότερα από όσα συχνά διαβάζουμε και ακούμε. Σας το λέω, το βιώνω στα πανεπιστήμια. Γιατί η Λειψία, η Δρέσδη, η Ιένα και η Χάλε είναι και πάλι κορυφαία πανεπιστήμια; Πιστεύαμε ότι θα χρειαζόνταν τουλάχιστον 50 χρόνια. Όχι, συμβαίνει πιο γρήγορα, όταν οι άνθρωποι το θέλουν οι ίδιοι και αναλαμβάνουν δράση και το κάνουν. Ευχαριστώ όλους εσάς που είστε εδώ σήμερα! Θα τα φτιάξουμε μαζί.

(Χειροκροτήματα)

Ένα άλλο βήμα έγινε στη μέση αυτής της διαδικασίας μετασχηματισμού. Αυτή ήταν η Συνταγματική Επιτροπή 1990-1992. Οι διαπραγματεύσεις διήρκεσαν δύο χρόνια. Μπορείτε να διαβάσετε, πώς οι γυναίκες που ζουν ακόμα σήμερα αγωνίστηκαν να βρουν λύσεις. Οι ίδιες είπαν ότι "για εμάς απέτυχε". - Τι ήθελαν τότε; Μια τροποποίηση του Θεμελιώδους Νόμου²¹, στην πραγματικότητα, και πάλι μόνο δύο προτάσεις. Αυτό λέγεται πέρα από τις κομματικές γραμμές, δόξα τω Θεώ που ο Χέλμουτ Κολ²² ήρθε εκείνη την εποχή. Και πάλι, ένας Ομοσπονδιακός Καγκελάριος μπορεί να αποτρέψει και να επιτρέψει. Στη συνέχεια είπε ότι "Έχω εκλογές σύντομα. Δεν θέλω καθόλου να αποτύχω. Το μέλημά μου είναι να βρω μια λύση". - Γνωρίζαμε ότι υπήρχαν ήδη πολλές αντιρρήσεις από τους συνταγματικούς δικαστές σχετικά με το γιατί όλα αυτά δεν ήταν δυνατά. Και ο Χέλμουτ Κολ είπε "Μπορεί να γίνει". - Αφού είπε "Μπορεί να γίνει", δεν συγκάλεσε το συνταγματικό δικαστήριο, αλλά το έκανε να συμβεί, το οποίο στην πραγματικότητα, αν

²¹ Ο Θεμελιώδης Νόμος (Grundgesetz) είναι το γερμανικό σύνταγμα. Αυτός θέτει το πλαίσιο της έννομης τάξης και της κλίμακας αξιών στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

²² Ο Χέλμουτ Κολ (Helmut Kohl) ήταν Γερμανός πολιτικός μέλος του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος (CDU). Διετέλεσε ομοσπονδιακός πρόεδρος από το 1973 έως το 1998.

ανατρέξουμε στον 19^ο αιώνα, είναι σαν να ήταν αυτονόητο. Στην πρότασή μας το αναφέρουμε: τι μπορεί, πρέπει και υποχρεούται να κάνει το Κράτος. Πρέπει να διασφαλίσει ότι οι ανασταλτικοί παράγοντες και τα μειονεκτήματα θα εξαλειφθούν. Για μένα, αυτή η προσθήκη είναι πολύ σημαντική, διότι αποτελεί τη βάση για το τι πρέπει να κάνουμε τώρα. Όταν ρωτάμε "Πού είναι τα συνταγματικά μας θεμέλια;" - κανένα άλλο δικαίωμα συμμετοχής για τις γυναίκες - τότε αυτό που συνέβη το 1992 έγινε συνταγματική πραγματικότητα το 1994. Αποφασιστικής σημασίας ωστόσο είναι η φράση: το κράτος προωθεί την πραγματική εφαρμογή των ίσων δικαιωμάτων για γυναίκες και άνδρες και εργάζεται για την εξάλειψη των υφιστάμενων μειονεκτημάτων. Ναι, αυτά που ήταν μειονεκτήματα για εμάς, πρέπει να γίνουν πλεονεκτήματα. Ίσα δικαιώματα για άνδρες και γυναίκες και -αυτός πρέπει να είναι ο στόχος- ίση συμμετοχή. Ας μην πούμε 'αυτό δεν είναι δυνατόν'.

(Χειροκροτήματα)

Οι νομικοί εμπειρογνώμονες, ειδικότερα, μας έχουν καταστήσει σαφές ότι είναι εφικτό. Και αν κοιτάξετε την τρέχουσα βιβλιογραφία, θα δείτε ότι σήμερα εξακολουθεί να υπάρχει 60-70% συμμετοχή των ανδρών και 30% συμμετοχή των γυναικών. Αυτή η πρόταση μας προκαλεί, μας προτρέπει. Όταν βλέπουμε πώς είναι τα πράγματα στους δήμους μας -το ποσοστό των γυναικών δημάρχων έχει πέσει από το 17% στο μισό, στο 8,2%- τότε πρέπει να αναρωτηθούμε 'Δεν μένουμε στάσιμοι;'. Θέλουμε να το αλλάξουμε αυτό, (χειροκρότημα) με λογική και εντατική συζήτηση, αλλά όχι διαλύοντας ό,τι έχουμε με κόπο πετύχει. Παρεμπιπτόντως, σας λέω: Όποιος θεωρεί σήμερα ότι μπορεί να πετύχει κάτι στον κόσμο χωρίς τις γυναίκες, κάνει λάθος.

(Χειροκροτήματα)

Θα κλείσω λέγοντας ότι έχουμε φτάσει στο παρόν, αλλά όχι ακόμη σε ένα ικανοποιητικό παρόν. Έχουμε μάθει - και δεν το λέω αυτό μόνο για τις γυναίκες - ότι είναι πολύ περισσότερα δυνατά στον άνθρωπο από όσα έχουμε κάνει δυνατά μέχρι σήμερα. Συζητάμε για άλλη μια φορά θέματα που δεν έχουν ακόμη επιλυθεί όπως για παράδειγμα η βία κατά των γυναικών. Χρειάζεται μεγάλη επιμονή για την ίση αμοιβή: Πώς είναι στην

πραγματικότητα η ίση αμοιβή (Equal Pay²³); Τι γίνεται με ορισμένα παραδοσιακά γυναικεία επαγγέλματα που δεν θα τα αποκαλούσα πλέον παραδοσιακά, όπως η νοσηλευτική, ή στον σημαντικό τομέα της ψηφιακής τεχνολογίας; Σας παρακαλώ, μην μας υποτιμάτε. Βλέπω τόσο σπουδαίες γυναίκες στην επιστήμη και την επικοινωνία σήμερα που προωθούν αυτό το θέμα, χωρίς να αγνοούν τον άνθρωπο- επειδή δεν θέλουμε η ψηφιακή τεχνολογία να είναι ο Κύριος των ανθρώπων, αλλά ο υπηρέτης των ανθρώπων. Θα κλείσω με τη φράση: Τώρα το επόμενο βήμα είναι η ισότητα. Πώς θα επιτύχουμε και πάλι την ενεργότερη συμμετοχή των γυναικών; Αυτό μπορεί να μην ενοχλεί κάποιους ανθρώπους, αλλά ενοχλεί πολύ μεγάλο μέρος από εμάς τις γυναίκες.

(Χειροκροτήματα)

Δεν θα σταματήσουμε εδώ, διότι δεν είναι μόνο θέμα δικαιωμάτων των γυναικών, αλλά και θέμα δημοκρατίας. Αφορά το μέλλον μας. Ας αλλάξουμε ό,τι μπορούμε να αλλάξουμε. Και έτσι η τελική μου πρόταση είναι "Είναι συνταγματική εντολή". Ας μην πούμε, "Αυτό είναι που κάτι που θέλει μόνο μια ομάδα γυναικών", αλλά κάτι αφορά όλες μας. Μπορούμε και το θέλουμε, και θα το πετύχουμε. Σας ευχαριστώ.

²³ Το Equal Pay σημαίνει ίση αμοιβή και αποτελεί νομική ρύθμιση στο πλαίσιο του Γερμανικού Νόμου περί προσωρινής απασχόλησης (Άρθρο 8 AÜG).

2. ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

Rezitation aus der ersten Rede einer Abgeordneten in der Nationalversammlung am 19. Februar 1919, Marie Juchacz (SPD)

„Meine Herren und Damen!

(Heiterkeit)

Es ist das erste Mal, daß in Deutschland die Frau als Freie und Gleiche im Parlament zum Volke sprechen darf, und ich möchte hier feststellen, und zwar ganz objektiv, daß es die Revolution gewesen ist, die auch in Deutschland die alten Vorurteile überwunden hat.

(Sehr richtig! bei den Sozialdemokraten)

Die Frauen besitzen heute das ihnen zustehende Recht der Staatsbürgerinnen. Gemäß ihrer Weltanschauung konnte und durfte eine vom Volke beauftragte sozialistische Regierung nicht anders handeln, wie sie gehandelt hat. Sie hat getan, was sie tun mußte, als sie bei der Vorbereitung dieser Versammlung die Frauen als gleichberechtigte Staatsbürgerinnen anerkannte.

Ich möchte hier feststellen und glaube damit im Einverständnis vieler zu sprechen, daß wir deutschen Frauen dieser Regierung nicht etwa in dem althergebrachten Sinne Dank schuldig sind. Was diese Regierung getan hat, das war eine Selbstverständlichkeit: sie hat den Frauen gegeben, was ihnen bis dahin zu Unrecht vorenthalten worden ist.

Wollte die Regierung eine demokratische Verfassung vorbereiten, dann gehörte zu dieser Vorbereitung das Volk, das ganze Volk in seiner Vertretung. Die Männer, die dem weiblichen Teil der deutschen Bevölkerung das bisher zu Unrecht vorenthaltene Staatsbürgerrecht gegeben haben, haben damit eine für jeden gerecht denkenden Menschen, und für jeden Demokraten selbstverständliche Pflicht erfüllt. Unsere Pflicht aber ist es, hier auszusprechen, was für immer in den Annalen der Geschichte festgehalten werden wird, daß es die erste sozialdemokratische Regierung gewesen ist, die ein Ende gemacht hat mit der politischen Unmündigkeit der deutschen Frau.

(Bravo! bei den Sozialdemokraten)

Durch die politische Gleichstellung ist nun meinem Geschlecht die Möglichkeit gegeben zur vollen Entfaltung seiner Kräfte. Mit Recht wird man erst jetzt von einem neuen Deutschland sprechen können und von der Souveränität des ganzen Volkes. Durch diese volle Demokratie ist aber auch zum Ausdruck gebracht worden, daß die Politik in Zukunft kein Handwerk sein soll. Scharfes, kluges Denken, ruhiges Abwägen und warmes menschliches Fühlen gehören zusammen in einer vom ganzen Volke gewählten Körperschaft, in der über das zukünftige Wohl und Wehe des ganzen Volkes entschieden werden soll.

Ich möchte hier sagen, daß die Frauenfrage, so wie es jetzt ist in Deutschland, in ihrem alten Sinne nicht mehr besteht (sehr richtig! bei den Sozialdemokraten), daß sie gelöst ist.

Aber damit begeben wir uns nun keineswegs des Rechts, andersgeartete Menschen, weibliche Menschen zu sein. Es wird uns nicht einfallen, unser Frauentum zu verleugnen, weil wir in die politische Arena getreten sind und für die Rechte des Volkes mitkämpfen.

(Bravo! bei den Sozialdemokraten)

Wir Frauen sind uns sehr bewußt, daß in zivilrechtlicher, wie auch in wirtschaftlicher Beziehung die Frauen noch lange nicht die Gleichberechtigten sind. Es wird hier angestrengtester und zielbewußter Arbeit bedürfen, um den Frauen im staatsrechtlichen und wirtschaftlichen Leben zu der Stellung zu verhelfen, die ihnen zukommt.“

Bundestagspräsidentin a. D. Prof. Dr. Rita Süßmuth:

Schön, dass Sie alle hier sind! Und gemischt!

(Heiterkeit)

Stellen Sie sich vor, es wäre noch der Reichstag vor 1919. Da war keine Frau. Man muss sich bildlich vorstellen, was da geschehen ist. Wenn ich jetzt kürzer begrüße, als es eben unser Bundestagspräsident getan hat, dann nicht aus mangelndem Respekt, sondern weil ich ein bisschen Zeit gewinnen möchte. (Heiterkeit)

Ich sage es gleich: Ich finde es sehr wichtig, dass der Bundespräsident - mit Gattin -, die Bundeskanzlerin, das Rechtswesen anwesend sind und dass es gelungen ist, eine solche Veranstaltung hier zu organisieren. Das ist überhaupt nicht selbstverständlich, meint man. Aber man muss immer wissen, was hinter den Kulissen geredet wird.

(Beifall)

Als ich heute Morgen hier hereinkam und sah, der Bundestagspräsident ist schon da, das Präsidium auch, da habe ich gedacht: Schön, dass wir eingeladen sind. - Warum ist das nicht nur schön, sondern wichtig? Weil das, was wir eben von einer Frau gehört haben, die alles andere hatte als Möglichkeiten, Abgeordnete zu werden, uns klarmacht: Diese Rede hätte von heute sein können.

(Beifall)

Ich finde es wichtig, dass uns bewusst bleibt, was seit damals geleistet worden ist. Ich persönlich freue mich, dass man im hohen Alter wieder im Bundestag sprechen kann.

(Heiterkeit)

Es lässt einen aber hinterfragen, ob all unsere Zeiteinteilungen die richtigen sind. Das würde ich schon mit Fragezeichen versehen.

(Heiterkeit und Beifall)

Ich möchte keine weiteren 50 Jahre warten, bis wir den nächsten Schritt tun.

(Beifall)

Der 19. Februar 1919 war der erste große Durchbruch - das betone ich jetzt ganz besonders; ich beginne nicht mit den Frauen, meine sie aber mit - für Demokratie und Menschenrechte. Es ist eine andere Ableitung, zu sagen: „Es ist vielleicht doch besser, wir lassen ein paar rein; dann bekommen wir wieder ein bisschen Ruhe“, als zu sagen: Das ist ein Grundrecht des Menschen. - Das ist ein ganz anderer Ansatz.

(Beifall)

Natürlich kennen wir alle die Vorurteile, warum Frauen das nicht können. Aber wir wissen auch: Das haben sie meisterlich überwunden und mit Souveränität gezeigt: Wir können das schon. Wenn ihr das auch wolltet, könnten wir noch viel mehr.

(Heiterkeit und Beifall)

Ich danke den Initiatorinnen und Initiatoren des heutigen Tages für den nächsten Schritt - der kommt nämlich sicherlich bald und nicht erst in 50 Jahren -: dass es noch mehr Frauen sind. Da sage ich jetzt schon vorweg: Vor allen Dingen auf kommunaler und regionaler Ebene haben wir am stärksten verloren. Das, was wir heute bieten können, ist einerseits eine große Leistung, aber der Rückgang seit 1998 kann uns so nicht ruhig lassen.

(Beifall)

Es wäre schön, wenn wir es immer mit der musikalischen Begleitung machen könnten, die wir heute gehört haben. Ich habe früher immer gedacht: Wenn wir es so gemacht hätten wie die Franzosen - tanzend, singend, mit all den Frauen durch die Straße ziehend -, wie sie es im 19. Jahrhundert getan haben, dann würde es etwas lockerer, leichter.

(Heiterkeit und Beifall)

Aber wir mögen ja den Ernst; sonst ist die Sache offenbar nicht seriös. Aber glauben Sie mir: Ohne Musik, ohne die Musen geht es nicht. Über eines freue ich mich besonders: Es ist Ihnen gelungen, für heute Abend eine Ausstellung zu eröffnen. Vielen in unserer Zeit war wichtig, was die Kunst macht. Wir haben viel über die Verhüllung des Reichstags gestritten. Ist das nun eine Verletzung oder eine Erhebung? Ich kann Ihnen nur sagen: Der Kunstbeirat des Deutschen Bundestages hat gezeigt, was überhaupt in diesem Parlament steckt.

(Beifall)

Denn die Kunst ist das Signal für das Überschreiten der Grenzen. Das haben wir damals mit und gegen Widerstände gemacht, aber es ist gelungen. Darauf bin ich stolz. Deswegen: Wer heute Abend kommen kann, sollte kommen, weil es wieder Künstlerinnen sind, die wir lange unterschätzt haben, die sich aber durchgesetzt haben.

(Beifall)

Das, was wir eben von der Schauspielerin gehört haben, möchte ich nicht wiederholen; obwohl man dazu neigt, wenn man es gehört hat. Aber ich möchte auf eines hinweisen: Wer war diese Frau? Das ist mir für heute wichtig. Ja - das wurde schon gesagt -, es war erkämpft. Nichts fällt uns in den Schoß, und es können auch nicht nur wir Parlamentarier und Parlamentarierinnen erkämpfen. Der Begriff „das ganze Volk“ und was immer man missbräuchlich damit anstellt, hat einen tiefen Sinn: Alle beteiligen. Nicht von oben nach unten, sondern auch von unten nach oben. Frau Juchacz war alles andere als eine betuchte Frau. Sie gehörte nicht zum Ständestaat oder nur zum untersten Rang. Nach heutigen Maßstäben würden wir sagen, sie war eine Ungelernte, Angelernte, eine Fabrikarbeiterin, die um die Existenz ihrer Familie kämpfte. Ihre Mutter bewirkte es gemeinsam mit dem Vater, dass ihre Kinder gebildet werden. Sie gehörte zu den ersten Parlamentarierinnen. Wenn Sie sich an die Rede erinnern - lesen Sie sie vielleicht noch einmal; sie ist ja hier wieder präsent -, dann sehen Sie: Das war eine ausgezeichnete Rede. Da können wir uns, was Anspruch und Niveau angeht, immer wieder fragen: Bringen wir das gleiche Niveau?

(Beifall)

Wenn ich das noch einmal erwähne, geht es mir darum: Bitte unterschätzen wir die Menschen nicht. Da steckt so viel drin, so viel nicht Angesprochenes, nicht Entwickeltes. Das ist unser Auftrag hier im Parlament. Insofern verzeihen Sie, wenn ich sage: Ja, es ist ein Frauentag, aber für mich ist es ein Menschenrechtstag. Es gilt: Jeder Mensch hat Anspruch auf Entwicklung.

(Beifall)

Darum wiederhole ich, was der Bundestagspräsident eben gesagt hat: Ja, wir kommen aus verschiedenen Weltregionen. Zur ersten Frauenbewegung im 19. Jahrhundert, da würden Sie sagen: Da kommt so oft „deutsch“ vor. Ja, es war eine deutsche Frauenbewegung und zugleich eine internationale Bewegung. Bringt doch die beiden Dinge zusammen, und verzichtet nicht auf das, was bei allen Schwächen, die auch unsere Kultur hat, an Stärken drin ist und was wir zu verteidigen haben. Wir sollten den Satz „Wir sind alle verschieden, jeder macht, was er will und kann“ nicht einfach so stehen lassen. Wir haben ein gemeinsames Anliegen, und das wurde in Juchacz' Rede deutlich.

(Beifall)

Was im 19. Jahrhundert möglich war, sogar mit einem für die damalige Zeit höheren Anteil an Frauenbeteiligung, das muss doch im 21. Jahrhundert erst recht möglich sein.

(Beifall)

Mir ist es wichtig, noch einmal die vier Schritte, die eben schon erwähnt wurden, aufzuzeigen. Was waren die großen Abschnitte? Ein ganz wichtiger war 1919. Das ist zutreffend. Ich mache heute nicht den Wettbewerb „Welche von uns waren die besten?“. Den gab es unter den Frauen. Es gab auch den Zwist, den Streit darum: Was ist wichtiger - Bildung oder Stimmrecht? Eine Zeit lang war die Bildung wichtiger als das Stimmrecht. Dann kamen wieder engagierte Frauen und sagten: Ja, aber ohne Stimmrecht kommen wir auch nicht weit. - Also, die Dynamik, die Kontroverse finde ich immer gut, wenn sie mit Respekt vor dem anderen und mit Würde ausgetragen wird und unter Beibehaltung des Grundsatzes: Der andere kann auch recht haben. - Das fällt uns manchmal schwer. Aber dieser Grundgedanke „Der andere kann auch recht haben“, der bringt uns weiter, weil wir auch selbst von unseren schärfsten Kritikern und von denen, die wir scharf kritisieren, lernen können. Und das ist unsere verbesserte Situation.

(Beifall)

Lassen Sie mich noch einmal erinnern - das wird Frau Bergmann an konkreten Fällen gleich darlegen -: Es war eine Bewegung von Frauen aus unterschiedlichsten Lagen. Natürlich sorgten die damaligen Machthaber dafür, dass die schärfsten erst einmal gar nicht reinkamen, sondern nur diejenigen, die milder waren. Wir als weibliche Wesen wurden dann auch gleich immer eingestuft, wir seien die Bürgerlichen. Haben die Bürgerlichen eigentlich kein Menschenrecht? Vielleicht sind wir oft langsamer, aber dann nachdrücklicher. Und ich finde wichtig, dass Demokraten lernen, dass wir zusammengehören, und wir uns nicht auseinanderdividieren lassen, (Beifall), dass wir an gemeinsamen Zielen mit unterschiedlichen Positionen arbeiten. Wenn ich sage: „Ich bin oft gescheitert, Scheitern ist ganz wichtig als Erfahrung“, werden Sie sagen: Sagen Sie doch so etwas nicht. - Doch, aus dem Scheitern habe ich das meiste gelernt. Und wieder neu anfangen, vielleicht schon nach einer Nacht - manchmal braucht es auch ein paar Tage

länger -, nicht aufgeben - das ist eine wichtige Devise, die wir aus den heutigen Möglichkeiten mitnehmen. Deswegen möchte ich daran erinnern: Ja, die Schritte waren mühsam. Wir haben eben gehört, was 1919 war - große Barrieren. Und es ist zutreffend: Das Entscheidende war, dass am Ende doch eine Einigung erzielt wurde. Wir schaffen es gemeinsam, wenn auch im letzten Augenblick. Und solche Augenblicke, die hätten wir nicht erwartet, so kurze Zeit nach dem furchterlichen Ersten Weltkrieg - mit dem Ziel: Es darf keinen zweiten geben. Aber es wurde 1919 geschafft, wahrscheinlich wegen der Erfahrungen, die vorausgingen. Heute zu sagen: „Wir brauchen kein Europa“, da bin ich ganz anderer Auffassung. Es ist entscheidend, dass wir uns verbünden, nicht nur als Frauen und Männer, sondern über unsere lokalen Grenzen hinaus im Europäischen, im Internationalen.

(Beifall)

Was wir haben, haben viele andere noch nicht. Das Flüchtlingsleid: Reden Sie nicht nur von denen, die es missbrauchen. Das ist die kleinere Zahl. Die größere Zahl sind diejenigen, die Flucht eingehen müssen oder sterben, die staatenlos geworden sind. Wir sprechen heute nicht nur über die Staatsbürgerinnen und -bürger, sondern über diejenigen, die es werden möchten, und diejenigen, wo wir sagen müssen: Darüber müssen wir nachdenken. - Denn Zugehörigkeit hat viele Ansätze, nicht nur das Recht, sondern die faktische Erfahrung der Zugehörigkeit.

(Beifall)

Kurzum: Was 1919 geschehen ist, fühlt sich für mich immer noch an wie ein kleines Wunder. Und es wiederholte sich nach dem Zweiten Weltkrieg, als der europäische Gedanke erneut aufkam, obwohl wir bis dahin Feinde waren. Unglaublich! Und die Menschen folgten. Und jetzt hören wir: Das brauchen wir nicht mehr. - Das brauchen wir dringend. Und Deutschland darf keine Oase sein, sondern wir sind nur in großer Gemeinschaft und mit gleichen Grundlagen und Zielen handlungsfähig. Das sollten wir uns, Frauen und Männer, zu eigen machen und nicht zurückfallen in das, was wir alles als Selbstverständlichkeit erleben und meinen: Wir brauchen es nicht mehr.

(Vereinzelt Beifall)

Auch Deutschland ist allein stark verletzbar. Wir brauchen Verbündete, wie wir sie alle miteinander in unserem Leben brauchen. Lasst euch das nicht zerreden, auch nicht durch die militantesten Angriffe. Ich sage auch hier: Im Streit im Bundestag, einigt euch über das Wesentliche, was nicht aufgebbar ist. Und das hat Frau Juchacz in dem Satz „Demokratie und Menschenrechte“ formuliert. Das sind die kurzen Sätze, die im 19. Jahrhundert noch beherrscht wurden, auch noch in unserem Grundgesetz. Jetzt brauchen wir immer lange Sätze. Machen wir wieder kürzere Sätze, wenn es um die Sache geht.

(Beifall)

Auch die Frauen damals haben rasch wieder lernen müssen: Einmal Geschaffenes ist nicht eo ipso, ist nicht von selbst schon etwas auf Dauer. Demokratie, das ist die Entscheidung eines jeden Tages, wie Ernest Renan gesagt hat: La démocratie c'est le vote de chaque jour. - Was haben denn die Frauen damals erlebt? Schon 1933 war wieder Ende. Erster Schritt: Aufhebung des passiven Wahlrechts. Und das gehört zusammen: das aktive und passive Wahlrecht. Ich komme zum nächsten Schritt. Was passierte 1949 bei den vier Müttern des Grundgesetzes? Das musste neu erkämpft werden. Das kann man sich gar nicht vorstellen. Ich dachte, wir hätten es schon selbstverständlich gehabt. Ich sage hier: Die Hauptstreiterinnen damals im parlamentarischen Gremium - unter denen diese vier Mütter waren - mussten erleben: Wir brauchen die Öffentlichkeit. - Und der damalige Bundespräsident Theodor Heuss war verärgert, dass die Elisabeth Selbert an die Öffentlichkeit ging. Das hätten wir doch sowieso gemacht. - Das kann man gut behaupten. Wenn jemand es aber nicht will, dann braucht man Unterstützung von außen, und die ist damals in großer Zahl erfolgt, gerade auch bei den Frauen nach dem Zweiten Weltkrieg. Da sind diese kleinen Wunder passiert, aber mit Bewusstsein, mit der Überzeugung: Wir können das, wir wollen das. Das ist so entscheidend, um Mehrheiten zu schaffen. Deswegen sage ich auch heute: Beim nächsten Schritt war es wieder eine Gruppe von CDU-Frauen, die sich ins Kanzleramt begeben hat. Der letzte Schritt war 1949, jetzt war es 1961. Sie wurden den ganzen Tag bedrängt, dass der Bundeskanzler Konrad Adenauer so viel zu tun habe, sie müssten doch verstehen, dass er jetzt erschöpft sei. Erschöpfte Frauen gab es an dem Tag nicht.

(Heiterkeit)

Sie sagten: Wir bleiben. Wir sind nicht so müde. Wir verstehen auch, dass er müde ist, aber wir sind ganz kurz und knapp. Wir haben ein Anliegen. Jetzt ist unsere Geduld am Ende. - Und sie haben es dann an einem Abend geschafft. Es waren acht oder neun Frauen, sie sind herausgekommen und hatten die Zusage: Die erste Bundesministerin wird kommen. Es war eine Medizinerin, Elisabeth Schwarzhaupt. Sie sehen, wie langsam die Mühlen mahlen, wenn kein Druck dahinter ist. - Das war 1961. Dann kam das für mich wichtigste Ereignis: 1989. Obwohl ich zu der Zeit die große Chance bekommen hatte, kurz vorher Bundestagspräsidentin zu werden, hatte ich es nicht erwartet. Es würde irgendwann kommen. Der Aufbruch zur gemeinsamen Demokratie, zur Wiedervereinigung der Getrennten. Ich möchte Ihnen sagen: Heute ist für mich auch der Augenblick, erneut zu danken. Wir sind mit mancher Arroganz vorgegangen. Wir wollten es schnell - das „schnell“ habe ich begrüßt -, weil wir nicht wussten, wie lange die Tür offen ist. Aber wir haben bei weitem die Leistungen dieser Menschen, insbesondere der Frauen, unterschätzt. Und was ein systembedingtes Leben ist, das wissen all diejenigen, die es einmal erfahren haben.

(Beifall)

Deswegen möchte ich hier etwas dazu sagen. Bei allem, was noch nicht gelingt, möchte ich doch mit Nachdruck erklären: Sie wissen gar nicht, wie innovativ, erfinderisch, lebensmeisternd - jetzt nenne ich insbesondere mal die Frauen - das Leben von ihnen mit ihren Männern gestaltet wurde. Sie hatten Einschränkungen, aber Menschen sind gut im Entdecken von Nischen. Eine war die Kultur, war die Musik, war die Kunst, das Lesen. Das andere war das Beherrschen des Alltags. Und sie wären heute nicht so stark, wenn sie diese Stärken nicht im Widerstand entwickelt hätten, im aktiven, im passiven. Wir sagen Dank für das, was mit ihnen und mit uns dann ermöglicht worden ist. Es hat sich viel mehr entwickelt, als wir oft lesen und hören. Ich sage es Ihnen: Ich erlebe es an den Universitäten. Wieso sind denn Leipzig, Dresden, Jena und Halle schon wieder Spitzenuniversitäten? Wir haben gedacht, das dauere mindestens 50 Jahre. Nein, das geht schneller, wenn Menschen es selbst wollen und handeln - und das tun sie. Dank Ihnen allen, die Sie heute auch mit hier sind! Wir werden es gemeinsam noch verbessern.

(Beifall)

Dazu kam wieder ein Schritt inmitten dieses Transformationsprozesses. Das war die Verfassungskommission 1990 - 1992. Zwei Jahre haben sie verhandelt. Sie können nachlesen, wie die Frauen, die heute noch leben, um Lösungen gerungen haben. Sie haben selbst gesagt: Für uns scheiterte es. - Was wollten sie damals? Eine Ergänzung zum Grundgesetz, eigentlich auch wieder nur zwei Sätze. Das wird parteiübergreifend gesagt, Gott sei Dank dass damals Helmut Kohl eintraf. Wieder kann ein Bundeskanzler verhindern und ermöglichen. Er hat dann gesagt: Ich habe ja bald Wahlen. Ich will überhaupt nicht, dass das scheitert. Mir geht es darum, eine Lösung zu finden. - Wir kannten schon eine Menge von Einwänden der Verfassungsrichter, warum das alles nicht ging. Und Helmut Kohl hat gesagt: Das geht. - Nachdem er gesagt hatte: „Das geht“, spielte er nicht Verfassungsgericht, sondern machte etwas möglich, was eigentlich, wenn wir zurückschauen, ins 19. Jahrhundert, gleichsam selbstverständlich ist. Wir haben es in dem Satz, was der Staat tun darf, kann und müsste. Er hat dafür Sorge zu tragen, dass hemmende Faktoren, Benachteiligungen beseitigt werden. Für mich ist diese Ergänzung eine ganz wichtige, weil sie Grundlage ist für das, was jetzt ansteht. Wenn wir fragen: „Wo sind unsere verfassungsrechtlichen Grundlagen?“ - kein anderes Beteiligungsrecht der Frauen - , dann ist es 1992 passiert, was 1994 Verfassungswirklichkeit wurde. Aber entscheidend ist dieser Satz: Der Staat fördert die tatsächliche Durchsetzung der Gleichberechtigung von Frauen und Männern - und jetzt kommt das Heikle - und wirkt auf die Beseitigung bestehender Nachteile hin. Ja, was für uns Nachteile waren, sollten Vorteile werden. Für Männer und Frauen gleiches Recht und - das muss das Ziel sein - gleiche Beteiligung. Sagen wir nicht: Das geht nicht.

(Beifall)

Gerade die Rechtsexperten haben uns deutlich gemacht, dass es geht. Und wenn Sie sich in die aktuelle Literatur einarbeiten, dann sehen Sie, dass es heute immerhin noch zwischen 60 und 70 Prozent Beteiligung der Männer und 30 Prozent Beteiligung der Frauen gibt. Dieser Satz fordert uns auf; es drängt nach. Wenn wir sehen, wie es in unser

en Kommunen aussieht - Anteil der Oberbürgermeisterinnen von 17 Prozent auf die Hälfte, auf 8,2 Prozent, gefallen -, dann müssen wir doch fragen: Stehen wir nicht still. Das wollen wir verändern, (Beifall) mit Vernunft und intensiver Diskussion, aber nicht Abbau dessen,

was wir mühsam erreicht haben. Im Übrigen sage ich Ihnen: Wer heute annimmt, er könnte ohne Frauen in der Welt etwas bewirken, der irrt sich.

(Beifall)

Ich komme zum Schluss und sage: Wir sind zwar in der Gegenwart angekommen, aber noch nicht in einer zufriedenstellenden Gegenwart. Wir haben in Erfahrung gebracht - das sage ich nicht nur für die Frauen -, dass viel mehr im Menschen möglich ist, als wir bisher möglich gemacht haben. Wir diskutieren wieder Fragen neu, die immer noch nicht gelöst sind: Gewalt gegen Frauen. Einen langen Atem brauchen wir bei Equal Pay: Wie sieht das eigentlich mit der Lohnungleichheit aus? Wie sieht es mit bestimmten traditionellen Frauenberufen aus, die ich heute nicht mehr als traditionell bezeichnen würde, etwa in der Pflege, oder im wichtigen Bereich des Digitalen? Unterschätzen Sie uns bitte nicht. Ich erlebe heute so tolle Frauen in der Wissenschaft und in der Kommunikation, die das vorantreiben und dabei den Menschen nicht außer Acht lassen; denn wir wollen ja nicht digitale Technologie als Beherrscher der Menschen, sondern als Diener der Menschen. Ich schließe mit dem Satz: Jetzt ist der nächste Schritt die Parität. Wie kommen wir wieder zu mehr aktiver Beteiligung der Frauen? Das mag manchen nicht stören, aber einen Großteil von uns Frauen stört das sehr.

(Beifall)

Wir werden dabei nicht bleiben; denn es ist nicht nur eine frauenrechtliche, sondern eine Demokratiefrage. Das betrifft unsere Zukunft. Ändern wir, was wir ändern können. Und so heißt mein Schlusssatz: Es ist ein verfassungsmäßiger Auftrag. Sagen wir nicht: „Das will nur eine Gruppe von Frauen“, sondern es geht um uns alle. Wir können und wollen das, und dann wird es uns auch gelingen. Ich danke Ihnen.

3. ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

3.1 Εισαγωγή

Το αντικείμενο της εργασίας είναι η μετάφραση των ομιλιών της Μαρίε Γιούχατς και της Ρίτα Σούσμουθ. Η Μαρίε Γιούχατς είναι η πρώτη γυναίκα που μίλησε στο Γερμανικό Κοινοβούλιο το 1919, αυτό φυσικά ήταν ένα τεράστιο επίτευγμα, αν αναλογιστούμε πως οι γυναίκες τότε δεν είχαν καθόλου ελευθερία λόγου και δικαιώματα στη πολιτική ζωή όπως το δικαίωμα ψήφου. Η Μαρίε Γιούχατς όμως το 1919 ήρθε να τα αλλάξει όλα αυτά, να παλέψει για τα δικαιώματα των γυναικών, για να μπορούν και οι γυναίκες να λαμβάνουν μέρος στον πολιτικό αγώνα, να υπάρχει ισότητα στα δικαιώματα αντρών-γυναικών και να παλέψει για όλα όσα εμείς σήμερα θεωρούμε δεδομένα. Η δεύτερη ομιλία είναι της Ρίτα Σούσμουθ η οποία έλαβε χώρα την Πέμπτη 17 Ιανουαρίου του 2019 στο Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο για τον εορτασμό των εκατό χρόνων από την ομιλία της Μαρίε Γιούχατς και την καθιέρωση του δικαιώματος ψήφου των γυναικών στη Γερμανία. Η καταπάτηση των δικαιωμάτων των ανθρώπων αλλά ιδιαίτερα των γυναικών είναι ένα μείζον πρόβλημα ακόμη και σήμερα, καθώς και στις μέρες μας βλέπουμε καθημερινά και βιώνουμε να καταπατούνται τα θεμελιώδη δικαιώματα των γυναικών που με κόπο απέκτησαν. Ολοένα και περισσότερο φτάνουν στα αυτιά μας ειδήσεις για άσκηση βίας εναντίων μανάδων και παιδιών, για βιασμούς γυναικών αλλά ακόμη και για προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες καθημερινά στη δουλειά τους από τους άντρες εργοδότες τους. Φαντάζει σχεδόν απίθανο και άξιο απορίας πως διανύοντας τον 21^ο αιώνα όλα αυτά δεν ανήκουν στο παρελθόν αλλά μάλιστα κάθε μέρα ολοένα αυτά τα περιστατικά αυξάνονται.

3.2 Επικοινωνιακό πλαίσιο

Τα κείμενα-πηγή ανήκουν και τα δύο στο είδος του πολιτικού λόγου με γλώσσα πηγή τα γερμανικά και γλώσσα στόχο τα ελληνικά. Στο πρώτο κείμενο πομπός της ομιλίας είναι η Μαρίε Γιούχατς η οποία όπως αναφέραμε και παραπάνω είναι η πρώτη γυναίκα που μίλησε στο Γερμανικό Κοινοβούλιο, ήταν Γερμανίδα πολιτικός και κοινωνική μεταρρυθμίστρια, άνηκε στο κόμμα των Σοσιαλδημοκρατών (SPD). Στο δεύτερο κείμενο πομπός της ομιλίας είναι η Ρίτα Σούσμουθ, Γερμανίδα πολιτικός, μέλος της Χριστιανοδημοκρατικής ένωσης (CDU), πρώην πρόεδρος του Ομοσπονδιακού Κοινοβουλίου, επίσης διετέλεσε ομοσπονδιακή υπουργός νεολαίας οικογένειας και υγείας από το 1985-1988 και από το 1988 έως το 1998 υπουργός νεολαίας οικογένειας γυναικών και υγείας. Κι οι δύο ομιλίες εκφωνήθηκαν στο γερμανικό Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο, η πρώτη στις 19 Φεβρουαρίου του 1919 σε συνέλευση και η δεύτερη στις 17 Ιανουαρίου του 2019 σε εκδήλωση για τα 100 χρόνια από την καθιέρωση δικαιώματος ψήφου των γυναικών. Όσον αφορά τους δέκτες τώρα, στην πρώτη ομιλία είναι οι τότε Γερμανοί βουλευτές του Ομοσπονδιακού Κοινοβουλίου που παραβρίσκονταν εκεί, στην δεύτερη δέκτες ήταν όλοι οι προσκεκλημένοι στην εκδήλωση Γερμανοί και Γερμανίδες βουλευτές. Αμφότερες οι ομιλίες έχουν θέμα τα δικαιώματα των γυναικών, πως αυτά κατακτήθηκαν, αν σήμερα ισχύουν τα ίδια ή αν έχει αλλάξει κάτι τι διαφορές υπάρχουν από το τότε στο τώρα, και την εξέλιξη στο θέμα της ισότητας γυναικών-αντρών.

Το νέο επικοινωνιακό πλαίσιο τώρα των κειμένων-στόχος είναι το εξής, οι πομποί παραμένουν οι ίδιοι, ενώ οι δέκτες τώρα είναι Έλληνες και Ελληνίδες αναγνώστες-αναγνώστριες που επιθυμούν να ενημερωθούν για κάτι που έγινε πριν 100 χρόνια, και έπαιξε αλλά και παίζει ακόμη καθοριστικό ρόλο και παράγοντα στη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των γυναικών αλλά επίσης και της ισότητας μεταξύ γυναικών και αντρών. Σχετικά με το χώρο-χρονικό πλαίσιο τώρα η απόκλιση με το πρώτο κείμενο είναι τεράστια (100+έτη) ενώ με το δεύτερο είναι μόνο 3 χρόνια παλαιότερα.

3.3 Κειμενικός τύπος και λειτουργίες κειμένου

Σύμφωνα με τη Reiss, η τυπολογία των κειμένων βοηθά τον εκάστοτε μεταφραστή να ιεραρχήσει τα επίπεδα της ισοδυναμίας που πρέπει να υιοθετήσει στο πλαίσιο ενός συγκεκριμένου μεταφραστικού σκοπού. Τα προς μετάφραση κείμενα ανήκουν στον πολιτικό λόγο είναι δηλαδή πολιτικές ομιλίες. Στα παραπάνω σύμφωνα με τους δύο τρόπους κατηγοριοποίησης (Reiss 1977/1989 : 105) η κύρια λειτουργία των κειμένων είναι ένας συνδυασμός πληροφοριακής και προτρεπτικής λειτουργίας, ο οποίος έχει σαν σκοπό δηλαδή να πληροφορήσει τον αναγνώστη σχετικά με την κατάσταση το 1919 στη Γερμανία (1^ο μετάφρασμα) και σε δεύτερο λόγο για την εξέλιξη από το 1919 έως τον 2019 στον πολιτικό χώρο (2^ο μετάφρασμα), στα δικαιώματα των γυναικών και στη στάση των ανθρώπων απέναντι στις αλλαγές που υπήρξαν και θα υπάρξουν. Είναι επίσης προτρεπτικές καθώς ουσιαστικά η Ρίτα Σούσμουνθ καλεί τον λαό και κυρίως τους πολιτικούς που είναι παραβρισκόμενοι σε αυτή την εκδήλωση με την εξής φράση “Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους εμπνευστές της σημερινής εκδήλωσης για το επόμενο βήμα - το οποίο σίγουρα θα έρθει σύντομα και όχι σε 50 χρόνια - ότι θα υπάρχουν ακόμη περισσότερες γυναίκες” να μην περιμένουν άλλα 50 χρόνια για να αλλάξουν κάτι στη πολιτική και για να γίνουν οι γυναίκες πιο ενεργές στον πολιτικό χώρο βάσει αλλαγής δεδομένων που υπάρχουν όπως καθαρά φαίνεται στο μετάφρασμα, στο απόσπασμα “Και αν κοιτάξετε την τρέχουσα βιβλιογραφία, θα δείτε ότι σήμερα εξακολουθεί να υπάρχει 60-70% συμμετοχή των ανδρών και 30% συμμετοχή των γυναικών. Αυτή η πρόταση μας προκαλεί, μας προτρέπει. Όταν βλέπουμε πώς είναι τα πράγματα στους δήμους μας -το ποσοστό των γυναικών δημάρχων έχει πέσει από το 17% στο μισό, στο 8,2%- τότε πρέπει να αναρωτηθούμε: Δεν μένουμε στάσιμοι;”. Η γλώσσα που χρησιμοποιείται και στα δύο κείμενα είναι επίσημη ωστόσο υπάρχουν ορισμένα σημεία τα οποία άπτονται και στην πιο καθημερινή γλώσσα όπως π.χ. την έκφραση που χρησιμοποιεί στο 2^ο μετάφρασμα “ Βλέπετε πόσο αργά αλέθονται οι μύλοι όταν δεν υπάρχει πίεση από πίσω τους”.

3.4 Σκοπός κειμένου-Πηγή κειμένου-Στόχος

Σύμφωνα με τη θεωρία του Σκοπού, «η βασική αρχή που καθορίζει κάθε μεταφραστική διαδικασία είναι ο στόχος (Σκοπός) της συνολικής μεταφραστικής δράσης» (Nord, 2014). Ο σκοπός του μεταφράσματος πρέπει να είναι σύμφωνα με τους Reiss και Vermeer ο ίδιος που επιτελούσε και το κείμενο πηγή. Σαφώς πρέπει να κρατήσουμε ίδιο το ύφος και τη γλώσσα στα μεταφράσματα όπως ήταν και στα κείμενα-πηγές. Στη περίπτωση των κειμένων που εξετάζουμε τώρα σκοπός τους είναι η πληροφόρηση σχετικά με την κατάσταση που υπήρχε στη Γερμανία το 1919 με τα δικαιώματα των γυναικών, το δικαίωμα της ψήφου, τη συμμετοχή της γυναίκας στη πολιτική ζωή και γενικά τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων και την υπεράσπιση του εαυτού τους. Εν συνεχεία στο δεύτερο προς μετάφραση κείμενο το οποίο είναι 100 χρόνια μετά την πρώτη ομιλία γυναίκας στην Γερμανική Βουλή, γίνεται λόγος για τη σημαντικότητα της τότε διεκδίκησης των δικαιωμάτων των γυναικών και όσα αναφέραμε παραπάνω, τον ρόλο που παίζουν πλέον οι γυναίκες, και τα πράγματα που έχουν αλλάξει από τότε μέχρι σήμερα. Ουσιαστικά θα λέγαμε πως στο δεύτερο προς μετάφραση κείμενο γίνεται μια αναθεώρηση και μια ανασκόπηση για το τι έχει επιτευχθεί από τότε τι αποτελέσματα έχουμε 100 χρόνια μετά, αν έχει ακόμη αλλάξει η νοοτροπία, και αν υπάρχει τέλος πάντων διαφορά μετά από τόσα χρόνια, αν δηλαδή αξιοποιήσαμε σωστά αυτά για τα οποία τότε κάποιες γυναίκες πάλεψαν. Το πρόβλημα με τα δικαιώματα των γυναικών και τη καταπάτησή τους συνεχίζει να υφίσταται ακόμη και σήμερα αν λάβουμε υπόψιν όλα τα γεγονότα που είχαμε στην Ελλάδα τον τελευταίο χρόνο με τις τόσες πολλές γυναικοκτονίες και την αλόγιστη βία κατά των γυναικών, είναι θεωρητικά δύσκολο να πούμε πως έχουν επιτευχθεί πολλά και έχουν αλλάξει πολλά στον κόσμο γενικότερα, ακόμη και τόσα χρόνια μετά. Σχετικά τώρα με τα κείμενα-πηγή, το πρώτο κείμενο στόχο έχει να παρουσιάσει στους παραβρισκόμενους στη βουλή τότε τη σοβαρότητα του αιτήματος των γυναικών να συμμετάσχουν στον πολιτικό χώρο και να παλέψουν για τα κοινά, για τα προβλήματα δηλαδή της κοινωνίας και της χώρας που αφοράν όλον τον λαό και όχι μόνο την μερίδα των αντρών. Στο δεύτερο κείμενο-πηγή τώρα σκοπός του είναι να πληροφορήσει τους ακροατές σχετικά με το τι συνέβη το 1919, και όπως έχει ήδη αναφερθεί και παραπάνω, το τι άλλαξε από τότε, την οπτική της Ρίτα Σούσμουνθ επάνω στο θέμα, την προσωπική της άποψη, επίσης θα μπορούσαμε να πούμε πως ίσως και να παρακινεί τον κόσμο να

συνεχίσει και να μην παραμείνει ακάθεκτος και επαναπαυθεί μόνο σε αυτά που έγιναν το 1919 αλλά μάλιστα τους λέει να μην περιμένουν άλλα 50 χρόνια μέχρι να κάνουν κάποια αλλαγή πέρα από αυτές που ήδη έχουν γίνει.

3.5 Κατηγορίες Μεταφραστικών προβλημάτων

Σε αυτή την ενότητα θα αναλύσουμε ορισμένα από τα μεταφραστικά προβλήματα και τις μεταφραστικές διαδικασίες που προέκυψαν κατά τη διαδικασία μετάφρασης του πρωτοτύπου. Σύμφωνα με τη Nord υπάρχει διαχωρισμός ανάμεσα στα μεταφραστικά προβλήματα και τις μεταφραστικές δυσκολίες. Τα μεταφραστικά προβλήματα είναι αντικειμενικά ή, τουλάχιστον, διυποκειμενικά και δεν πρέπει να συγχέονται με τις υποκειμενικές μεταφραστικές δυσκολίες. (. Nord (1990, 1991, 1997: 64 επ.), Παριανού (υπό έκδ.). Οι κατηγορίες των μεταφραστικών προβλημάτων που μπορούν να προκύψουν μεταφραστικά λάθη (Nord, 1991: 158-160) είναι οι εξής: πραγματολογικά, πολιτισμικά, ιδιάζοντα, γλωσσικά, και επαγγελματικά μεταφραστικά προβλήματα. Το ζεύγος γλωσσών που θα γίνει η ανάλυση είναι τα Γερμανικά-Ελληνικά. Στα κείμενα που μελετάμε εμείς οι κατηγορίες μεταφραστικών προβλημάτων που συναντήσαμε θα αναλυθούν παρακάτω λεπτομερώς.

3.5.1 Πραγματολογικά μεταφραστικά προβλήματα

Τα πραγματολογικά μεταφραστικά προβλήματα είναι όπως αναφέρεται και στη Nord (υπό εκδ. Παριανού) οι εξωκειμενικοί παράγοντες (αποστολέας, δέκτης, χρόνος, τόπος, μέσο, κίνητρο, κειμενική λειτουργία και πολιτισμός) . Σε αυτά περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα ήθη και έθιμα, το πολιτισμικό περιβάλλον, και τα κύρια ονόματα. Τα προς μετάφραση κείμενα όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω πρόκειται για πολιτικούς λόγους γυναικών. Ο πρώτος λόγος εκφωνήθηκε στο Γερμανικό Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο από την Μαρίε Γιούχατς, η οποία ήταν και η πρώτη γυναίκα που μίλησε ποτέ στο κοινοβούλιο. Σύμφωνα λοιπόν με τον λόγο της υπάρχει έντονο το στοιχείο για την ανάγκη της συλλογικότητας και αυτό φαίνεται καθώς χρησιμοποιεί α' πληθυντικό σε όλο τον λόγο της. Πρόκειται για μια γυναίκα η οποία ήταν μια ανειδίκευτη ή ημειδικευμένη εργάτρια σύμφωνα πάντα με το πρωτότυπο, ο λόγος της είναι καθημερινός, χρησιμοποιεί δηλαδή Hoch Deutsch, το επίπεδο είναι κατανοητό από την πλειοψηφία των Γερμανών, δε χρησιμοποιεί περίεργες εκφράσεις ή λέξεις. Έχοντας ως παράδειγμα αρκετές γυναίκες εκείνης της εποχής και λίγο μεταγενέστερες όπως για παράδειγμα την Καλιρρόη Παρρέν η οποία ήταν λόγια, δημοσιογράφος με καταγωγή από την Κρήτη που πρωτοστάτησε υπέρ των δικαιωμάτων των γυναικών, την Λίνα Τσαλδάρη η οποία ήταν η πρώτη Ελληνίδα που κατέλαβε πολιτικό αξίωμα (γυναίκα υπουργός) μελετώντας την ιστορία τους και το τι έγινε τότε, πως κατέκτησαν κάποια δικαιώματα σε μια χώρα ανδροκρατούμενη όπως η Ελλάδα σε χρόνια που η γυναίκα ήταν σε αρκετά μειονεκτική θέση από τους άντρες και έχοντας λίγα δικαιώματα συγκριτικά με τις γυναίκες στην κεντρική και βόρεια Ευρώπη. Λόγω απουσίας γυναικών βουλευτών τη χρονική περίοδο στην οποία μελετάμε τώρα (1919) στην Ελλάδα δεν υπάρχουν ομιλίες για να συγκρίνουμε το ύφος, και τη γλώσσα της συγκεκριμένης ομιλίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πρώτη Ελληνίδα βουλευτής ήταν η Ελένη Σκούρα. Εξαιτίας της μη ταύτισης με κάποιο Ελληνικό κόμμα επιλέχθηκε ο λόγος της Προέδρου της Δημοκρατίας καθώς έχουν παρόμοιο θέμα, την ίδια γλώσσα, και το ίδιο ύφος με το προς μετάφραση κείμενο και είναι από τις λίγες Ελληνίδες που φέρουν αξίωμα και μίλησαν για το συγκεκριμένο θέμα, χρονολογικά ωστόσο απέχουν πάνω από 100 χρόνια αλλά όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε δεν έχουν αλλάξει και πολλά.

Όσον αφορά τον δεύτερο λόγο τώρα μιλάμε για 100 χρόνια μετά, ο λόγος εκφωνείται σε μια συνέλευση-εκδήλωση για τον επετειακό εορτασμό των 100 χρόνων από την πρώτη ομιλία γυναίκας στο Γερμανικό Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο (Μαρίε Γιούχατς). Ομιλήτρια είναι η Ρίτα Σούσμουθ βουλευτής της Χριστιανοδημοκρατικής ένωσης (CDU) της Γερμανίας. Ο λόγος της είναι προτρεπτικός και κλητικός θα λέγαμε καθώς προτρέπει και παρακινεί κυρίως τις γυναίκες να μη σταματήσουν να μάχονται για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους και για την υπεράσπιση του εαυτού τους. Η λόγος της είναι επίσημος ωστόσο κατανοητός από τη πλειοψηφία των Γερμανών, επίσης κάνει χρήση των νέων υψηλών γερμανικών (Neues Hoch Deutsch) γνώρισμα του CDU. Και σε αυτή τη μετάφραση μελετήθηκε ο λόγος της κ. Σακελλαροπούλου που σε αυτό το κείμενο μπορούσαμε πιο εύκολα να κάνουμε μια σύγκριση ύφους, γλώσσας καθώς και θέματος. Σαφώς χρονολογικά είναι πάρα πολύ κοντά (διαφορά ενός έτους) οπότε και τα δεδομένα μπορούν να παρθούν με μεγαλύτερη ασφάλεια και να μη γίνουν ιδιαίτερες μετατοπίσεις κατά τη μετάφραση του κειμένου-πηγή. Έγινε προσπάθεια καθ' όλη τη διάρκεια της μεταφραστικής διαδικασίας να υπάρχει σεβασμός προς τα πρωτότυπα κείμενα, να διατηρηθεί το ύφος και η ρητορική των κειμένων.

Σχετικά με την μετάφραση των κύριων ονομάτων ακολουθήθηκε η διαδικασία της μεταγραφής σύμφωνα με τον Newmark. Έπειτα από αναζήτηση μου σε παρόμοια άρθρα – πολιτικούς λόγους κατέληξα στο συμπέρασμα πως τείνουν να χρησιμοποιούνται και οι δύο τρόποι δηλαδή είτε αφήνοντας τους χαρακτήρες λατινικούς είτε μεταγράφοντας τα ονόματα στα ελληνικά. Εγώ θεώρησα πως καθώς απευθύνομαι σε ένα ευρύτερο κοινό το οποίο ενδεχομένως να μην έχει γνώσεις οιασδήποτε ξένης γλώσσας ή ακόμη και μη εξοικείωση με τα ξένα ονόματα για να μη προκληθεί σύγχυση αποφάσισα να μεταγράψω τα κύρια ονόματα με ελληνικούς χαρακτήρες

Ακολουθούν παραδείγματα:

Bergmann	Μπέργκμαν
Marie Juchacz	Μαρία Γιούχατς
Rita SSüssmuth	Ρίτα Σούσμουθ
Konrad Adenauer	Κόνραντ Αντενάουερ
Elisabeth Schwarzhaupt	Ελίζαμπεθ Ζβάρτσχάουπτ

Helmut Kohl	Χέλμουτ Κόλ
Ernest Renan	Έρνεστ Ρενάν
Theodor Heuss	Τέοντορ Χόις
Elisabeth Selbert	Ελίζαμπεθ Ζέλμπερτ

Όσον αφορά τα τοπωνύμια ακολούθησα πάλι την ίδια διαδικασία μεταγραφής. Όπως φαίνεται και παρακάτω η Leipzig και η Dresden έχουν απόδοση στα ελληνικά την οποία και χρησιμοποίησα χωρίς να χρειαστεί να εφαρμόσω τη διαδικασία του μεταγραμματισμού (Λάιπτσιχ, Ντρέσντεν) όπως έκανα για την Jena και το Halle ωστόσο τα κατατάσσω στα μεταφραστικά προβλήματα καθώς χρειάστηκε να γίνει έρευνα για την απόδοση τους σε παράλληλα κείμενα-άρθρα-ομιλίες Ελλήνων πολιτικών. (Newmark)

Leipzig	Λειψία
Dresden	Δρέσδη
Jena	Ιένα
Halle	Χάλλε

3.5.2. Πολιτισμικά μεταφραστικά προβλήματα

Συνεχίζοντας με τα πολιτισμικά μεταφραστικά προβλήματα, όπως αναφέρεται και στο βιβλίο της Nord κάθε πολιτισμός έχει τις δικές του συνήθειες, νόρμες και συμβάσεις. Τα πολιτισμικά μεταφραστικά προβλήματα απορρέουν από τις διαφορές στις νόρμες και τις συμβάσεις που διέπουν την λεκτική και μη λεκτική συμπεριφορά στους δύο εμπλεκόμενους πολιτισμούς. Τα εν λόγω προβλήματα συναντώνται και παρατηρούνται σε κάθε μεταφραστική εργασία. (Nord, 2014). Στα προς μετάφραση κείμενα υπήρχαν λέξεις που στην Γερμανία είναι ευρέως διαδεδομένες, μεταφράστηκαν στην Ελληνική γλώσσα όπως θα δούμε παρακάτω για να εξυπηρετήσουν τον σκοπό του μεταφράσματος και να είναι πιο κατανοητές και προσιτές στο Ελληνικό αναγνωστικό κοινό.

Ακολουθούν παραδείγματα:

Bundestag	Γερμανικό Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο
-----------	------------------------------------

Bundesregierung	Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση
BundeskanzlerIn	Καγκελάριος
Kanzleramt	καγκελαρία
Der Kunstbeirat des Deutschen Bundestages	Συμβούλιο Τέχνης της Γερμανικής Βουλής (δεν υπάρχει κάτι αντίστοιχο στην Ελληνική Βουλή οπότε και ήταν αρκετά δύσκολη η απόδοση του στην Ελληνική γλώσσα)

3.5.3 Γλωσσικά Μεταφραστικά προβλήματα

Σύμφωνα με την Nord μεταφραστικά προβλήματα μπορεί να προκύψουν και από δομικές διαφορές στο λεξιλόγιο, στη σύνταξη και στα υπερτεμαχιακά στοιχεία των δύο γλωσσών.(Nord, Η μετάφραση ως στοχευμένη δραστηριότητα βλ.σ.150) Το ζεύγος γλωσσών που δουλέψαμε ήταν τα Γερμανικά-Ελληνικά. Η Γερμανική γλώσσα βρίθει σύνθετων λέξεων σε αντίθεση με την Ελληνική γλώσσα που δε συναντάμε συχνά και δε δημιουργούμε σύνθετες λέξεις. Σε τέτοιες περιπτώσεις συνήθως μεταφράζουμε την εκάστοτε λέξη περιφραστικά, προσπαθούμε δηλαδή να αποδώσουμε το νόημα όσο το δυνατόν καλύτερα μπορούμε, με σεβασμό πάντα στην επιτέλεση του σκοπού του μεταφράσματος, αλλά και στην σωστή απόδοση της λέξης στα ελληνικά χωρίς να παρερμηνευτεί το αρχικό νόημα. Στο κείμενο που μελέτησα ήρθα αντιμέτωπη με ορισμένα γλωσσικά προβλήματα τα οποία θα αναφερθούν παρακάτω με παραδείγματα.

Ακολουθούν τα παραδείγματα:

Reichstag	Ράιχσταγκ (δεν υπάρχει αντίστοιχη Ελληνική λέξη, οπότε επέλεξα να κάνω μεταγραφή της λέξης με ελληνικούς χαρακτήρες)
-----------	---

Eo ipso	Αυτό (εξ αυτού του ιδίου) (καθώς είναι μια λατινική έκφραση δυσκολεύτηκα αρκετά στην απόδοση της και κατά βάση στην εύρεση της σωστής απόδοσης. Κατέληξα να το μεταφράσω ως “αυτό” για να είναι πιο βατό στον Έλληνα αναγνώστη . Για την εύρεση αυτής της λέξης-όρου κατέφυγα σε λεξικό όρων του Ρωμαϊκού δικαίου)
La démocratie c est le vote de chaque jour	Η Δημοκρατία είναι η ψήφος της κάθε ημέρας. (Η συγκεκριμένη φράση είναι στη γαλλική γλώσσα, το ζεύγος γλωσσών στο οποίο εργαζόμαστε είναι τα Γερμανικά – Ελληνικά, μη έχοντας λοιπόν γνώσεις γαλλικών η απόδοση αυτής της φράσης έγινε κατά λέξη για να μην υπάρξει παρερμηνεία ή λαθεμένη απόδοση.)
Sie sehen, wie langsam die Mühlen mahlen, wenn kein Druck dahinter ist.	Βλέπεται πόσο αργά αλέθονται οι μύλοι όταν δεν υπάρχει πίεση από πίσω τους. (Η συγκεκριμένη φράση είναι μια έκφραση ενός Γερμανού ποιητή της Μπαρόκ εποχής του Friedrich von Logau . Επέλεξα πάλι την κατά λέξη μετάφραση καθώς δεν βρήκα αντίστοιχη Ελληνική, ίσως μια φράση παρόμοια που έχουμε είναι το “κάλλιο αργά παρά ποτέ”, ωστόσο επειδή δεν ήμουν σίγουρη επέλεξα την πρακτική της κατά λέξης μετάφρασης)

Στην ίδια κατηγορία προβλημάτων εντάσσονται τα ακρωνύμια-αρκτικόλεξα. Στις συγκεκριμένες ομιλίες υπήρχαν μόνο δύο αρκτικόλεξα.

Ακολουθούν τα παραδείγματα:

SPD (Sozialdemokratische Partei Deutschland)	Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα της Γερμανίας
CDU (Christlich Demokratische Union Deutschlands)	Χριστιανική Δημοκρατική Ένωση Γερμανίας / Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα

Βάσει των επτά ‘μεταφραστικών τεχνικών’ των Vinay και Dalbernet (Τσίγκου, 2011), «δάνειο είναι η λέξη η οποία μεταφέρεται αυτούσια ή προσαρμόζεται στη μορφολογία και φωνολογία της γλώσσας – στόχος». Στο κείμενο υπάρχουν ορισμένες που είναι δάνεια από την Ελληνική και την Αγγλική γλώσσα.

Ακολουθούν τα παραδείγματα:

Revolution	Επανάσταση (δάνειο από την αγγλική γλώσσα/ revolution)
Politischen	Πολιτικό (δάνειο από την Ελληνική γλώσσα)
Arena	Αρένα (δάνειο από τα λατινικά/arena=άμμος)
Politik	Πολιτική (δάνειο από την Ελληνική γλώσσα)
Respekt	Σεβασμός (δάνειο από την αγγλική γλώσσα/λατινικά)
Demokratie	Δημοκρατία (δάνειο από την Ελληνική γλώσσα)
Seriös	Σοβαρός (δάνειο από την αγγλική γλώσσα/serious)
Musik	Μουσική (δάνειο από την Ελληνική γλώσσα)
Musen	Μούσες (δάνειο από την Ελληνική γλώσσα)

Dynamik	Δυναμική (δάνειο από την Ελληνική γλώσσα)
Situation	Κατάσταση (δάνειο από την αγγλική γλώσσα/ situation=κατάσταση)
Positionen	Θέσεις (δάνειο από την αγγλική γλώσσα/Position=θέση)
Internationalen	Διεθνείς (δάνειο από την αγγλική γλώσσα/ international= διεθνής)
Europäische	Ευρωπαϊκός (δάνειο από την Ελληνική γλώσσα)
Oase	Όαση (δάνειο από την Ελληνική γλώσσα)
Universitäten	Πανεπιστήμια (δάνειο από την αγγλική γλώσσα/ university=πανεπιστήμιο)
Faktoren	Παράγοντες (δάνειο από την αγγλική γλώσσα/Factor= παράγοντας)
Diskussion	Συζήτηση (δάνειο από την αγγλική γλώσσα/discussion=συζήτηση)
Kommunikation	Επικοινωνία (δάνειο από την αγγλική γλώσσα/communication=επικοινωνία)
Digitalen	Ψηφιακές (δάνειο από την αγγλική γλώσσα/digital=ψηφιακός)
Technologie	Τεχνολογία (δάνειο από την Ελληνική γλώσσα/τέχνη+λόγος)
Equal Pay	Ίση αμοιβή (εκγερμανισμένο δάνειο που αποδόθηκε στα ελληνικά)

3.5.4 Ιδιάζοντα μεταφραστικά προβλήματα

Τελευταία κατηγορία μεταφραστικών προβλημάτων προς ανάλυση είναι τα ιδιάζοντα μεταφραστικά προβλήματα. Σύμφωνα με την Nord (2014) κάποια μεταφραστικά προβλήματα είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με ένα συγκεκριμένο κείμενο -πηγή, όπως συμβαίνει με ορισμένα σχήματα λόγου, νεολογισμούς και λογοπαίγνια. Τα κείμενα που μελετήσαμε είναι πολιτικοί λόγοι, η λειτουργία τους είναι προτρεπτική καθώς σκοπό έχουν να προτρέψουν τις γυναίκες να συνεχίσουν να παλεύουν για τα δικαιώματά τους. Τα κείμενα και τα δυο χαρακτηρίζονται από συχνή επανάληψη ορισμένων λέξεων όπως ‘‘γυναίκες (Frauen)’’, ‘‘δημοκρατία (Demokratie)’’, ‘‘δικαιώματα (Recht)’’. Πολύ συχνή επίσης είναι η χρήση του όρου, ‘‘δική-ο-α μας(Unser-)’’ το οποίο φανερώνει συλλογικότητα. Έγινε προσπάθεια να μεταφερθεί ο τόνο και το ύφος και των δυο ομιλητριών και στο κείμενο-στόχος. Δεν δημιουργήθηκε πρόβλημα στην απόδοση των παραπάνω ωστόσο χρειάστηκε προσοχή στο νόημα που έπρεπε να μεταφερθεί αυτούσιο και στο μετάφρασμα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Φτάνοντας στο τέλος, η παρούσα εργασία αποτέλεσε μια ενδιαφέρουσα ενασχόληση με τον χώρο της πολιτικής μετάφρασης και κυρίως του πολιτικού λόγου/ομιλίας. Η μετάφραση των ομιλιών ήταν μια εξαιρετικά δύσκολη και απαιτητική διαδικασία. Όντας μεταφραστές πρέπει να κατέχουμε και τη γλώσσα-πηγή και τη γλώσσα-στόχο σε άριστο επίπεδο για να μπορούμε να μεταφέρουμε κάθε φορά το νόημα και τον σκοπό του κειμένου-πηγή στο κείμενο στόχος, χωρίς να υπάρχουν ανακρίβειες και χωρίς να υπάρχει χώρος για παρερμηνείες ή μη κατανόηση του μεταφρασμένου κειμένου. Ένας μεταφραστής πρέπει επίσης να γνωρίζει το πολιτικό ιδεολογικό υπόβαθρο του εκάστοτε πολιτικού (πομπός), να γνωρίζει πολύ καλά τον λόγο και τον σκοπό που έγινε η ομιλία, τον χρόνο τον τόπο αλλά και το κοινό στο οποίο θα απευθυνθεί (δέκτης). Όλα αυτά είναι απαραίτητα για να γίνει σωστά η μεταφραστική διαδικασία, και να καλυφθούν τυχόν παρερμηνείες, μεταφραστικά λάθη και ανακρίβειες. Προσωπικά, η μετάφραση των συγκεκριμένων πολιτικών ομιλιών αποτέλεσαν πρόκληση, καθώς χρειάστηκε να ανατρέξω σε ομιλίες Ελληνίδων πολιτικών για τη σύγκριση των κειμένων ωστόσο ανακάλυψα πως στην Ελλάδα δεν υπάρχει αντιστοιχία με τις πολιτικούς που επέλεξα να ασχοληθώ αλλά επίσης τα κείμενα και οι πολιτικοί λόγοι Ελληνίδων βουλευτών είναι θα έλεγα δυσεύρετα ως και ανύπαρκτα. Οι μεταφραστικές δυσκολίες που αντιμετώπισα, αλλά και τα προβλήματα με τη χρήση των μεταφραστικών θεωριών, με βοήθησαν στο να εξελιχθώ και να διευρύνω τις ικανότητές μου στον τομέα της μετάφρασης και ειδικότερα της πολιτικής μετάφρασης.

Βιβλιογραφία

Πρωτογενείς πηγές

- Marie Juchacz (1919) Rezitation aus der ersten Rede einer Abgeordneten in der Nationalversammlung am 19. Februar 1919, Marie Juchacz (SPD) Retrieved from: <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2019/kw03-frauenwahlrecht-rezitation-587156>
- Rita Süßmuth (2019) Frauenwahlrecht Rede Retrieved from: https://www.bundestag.de/resource/blob/588294/e5cbe672240d502bb4ddc4a9e6b82a5b/kw03_frauenwahlrecht_rede_suessmuth-data.pdf

Δευτερογενείς πηγές

- Nord, C. (2014) Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ως στοχευμένη δραστηριότητα. Εισαγωγή στις λειτουργικές προσεγγίσεις (Σ.Π. Γραμμενίδης, Δ.Δ. Λάμπρου, μετ.). Αθήνα:Δίαυλος.
- Margaret Ammann (2014) Βασικές αρχές της Μεταφρασεολογίας (Ανθή Βιδενμάιερ, Δ.Δ.Λάμπρου, μετ.) Αθήνα 2014, Δίαυλος)
- Τσίγκου, Μ. (2011) Γλωσσολογία & Μετάφραση- Προσεγγίζοντας τη μεταφραστική μονάδα. Αθήνα Δίαυλος)
- Κελάνδριας Π. (2007) Η μετάφραση των οικονομικών κειμένων. Αθήνα Δίαυλος
- Reiss K & Vermeer, H. J (2014) Towards a General Theory of Translational Action. London: Routledge.
- Βράιλα Σ.Π (2021) Μεταφραστική Διαδικασία και Προβλήματα Ανακτήθηκε από: Έγγραφα open-Eclass ionio.
- Παριανού Α. (2007) Η ανάγκη της λειτουργικής προσέγγισης στη μετάφραση ειδικών κειμένων. Ανακτήθηκε από : http://www.eleto.gr/download/Conferences/6th%20Conference/6th_30-25-ParianouAnastasiaPaper_V04.pdf
- Γραμμενίδης, Δημητρούλια,Κουρδής,Λουπάκη,Φλώρος, Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της μετάφρασης Ανακτήθηκε από : https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/3901/3/00_master_document-KOY.pdf
- Δημητρούλια, Κεντρωτής Η λογοτεχνική μετάφραση Ανακτήθηκε από: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/FRL272/%CE%9A%CE%95%CE%99%CE%9C%CE%95%CE%9D%CE%91%20%CE%98%CE%95%CE%A9%CE%A1%CE%99%CE%91%CE%A3%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%9C%CE%95%CE%98%CE%9F%CE%94%CE%9F%CE%A5/%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%97%CE%A4%CE%>

[A1%CE%9F%CE%A5%CE%9B%CE%99%CE%91%20%CE%9A%CE%95%CE%9D%CE%A4%CE%A1%CE%A9%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%97%20%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AC%CF%86%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B7.pdf](#)

Ηλεκτρονικά Λεξικά

- Διαδικτυακό Λεξικό Pons: Ανακτήθηκε από: <https://el.pons.com/%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AC%CF%86%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B7>
- Διαδικτυακό λεξικό Glosbe Ανακτήθηκε από : <https://glosbe.com/>
- Διαδικτυακό Λεξικό IATE Ανακτήθηκε από : <https://iate.europa.eu/>
- Εισηγήσεις Ρωμαϊκού Δικαίου. Α.Π.Θ Λεξικό όρων Ανακτήθηκε από: <https://opencourses.auth.gr/modules/document/file.php/OCRS152/%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%08%20%CE%9B%CE%B5%CE%BE%CE%B9%CE%BA%CF%8C%20%CF%8C%CF%81%CF%89%CE%BD.pdf>

Ιστογραφία

- Ομιλία στη Βουλή με θέμα (08.03.2021): «Ημέρα για τα δικαιώματα των γυναικών» Ανακτήθηκε από : <https://www.presidency.gr/omilia-sti-voyli-me-thema-imera-gia-ta-dikaiomata-ton-gynaikon/>
- Λίνα Τσαλδάρη- Η πρώτη Ελληνίδα υπουργός (03.08.2021) Ανακτήθηκε από: <https://www.in.gr/2021/08/03/life/woman/lina-tsaldari-proti-ellinida-ypourgou/>
- Καλλιρρόη Παρρέν- Δημιουργός του Φεμινιστικού κινήματος Ανακτήθηκε από: <https://www.sansimera.gr/biographies/2553>
- Ομιλία της Κ. Σακελλαροπούλου στην Ευρωβουλή για τα δικαιώματα των γυναικών (Ιωάννης Καραγιώργας, 04.03.2021) Ανακτήθηκε από: <https://gr.euronews.com/2021/03/04/katerina-sakellaropoulou-omilia-sto-european-parliament-gia-tis-ginaikes>
- ΟΜΙΛΙΑ ΤΗΣ ΓΓΙΦ, ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΚΟΥΒΕΛΑ, ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΜΕ ΘΕΜΑ: «Γυναίκες και πολιτική – Αγώνας μετ' εμποδίων» Αποτίμηση – Προκλήσεις – Προοπτικές Ανακτήθηκε από : <http://old.isotita.gr/var/uploads/DELTIA%20TYPOU/2017/Mar/Omilia%20GGIF%20Synedrio%20Politikou%20Syndesmou%20Gynaikwn.pdf>